

Univerzita Palackého v Olomouci
Přírodovědecká fakulta
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Bc. Magdaléna Vojáčková

Mezinárodní migrace – Case study: Turecko a Maroko

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Nikola Medová Ph.D.

Olomouc 2023

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat své vedoucí diplomové práce Mgr. Nikole Medové, Ph.D. za cenné rady, nápady, vlídný přístup a vstřícnost. Také za věnovaný čas, který věnovala mě i vedení práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem mou diplomovou práci na téma Mezinárodní migrace: Case study – Turecko a Maroko vypracovala samostatně a veškeré zdroje, ze kterých jsem během psaní práce čerpala, uvádím v seznamu použité literatury.

V Olomouci, dne

Podpis

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Magdaléna VOJÁČKOVÁ**
Osobní číslo: **R210549**
Studijní program: **N0588A330002 Mezinárodní rozvojová a environmentální studia**
Téma práce: **Mezinárodní migrace – Case study: Turecko a Maroko**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Zásady pro vypracování

Cílem diplomové práce bude analýza problematiky mezinárodní migrace vedoucí z vybraných států Severní Afriky a Blízkého východu. Porovnáním státy budou Maroko a Turecko. Práce bude zkoumat jejich migrační politiky a implementace, příčiny a překážky migrace, migrační toky a preferované státy marockých a tureckých migrantů. Dále se práce bude zabývat historickým kontextem migrace a vyhledávanými státy EU a jejich politikami.

Rozsah pracovní zprávy: **20 – 25 tisíc slov**
Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

International Organization for Migration | IOM, UN Migration. IOM un Migration [online]. [cit. 2022-01-24]. Dostupné z <https://www.iom.int/>
The world bank IBRD + IDA [online]. [cit. 2022-01-24]. Dostupné z <https://www.worldbank.org/en/home>
Statista. Statista – The Statistics Portal [online]. [cit. 2022-01-24]. Dostupné z <https://www.statista.com>
European commission: Migration and asylum [online]. 2022 [cit. 2022-01-24]. Dostupné z https://ec.europa.eu/info/policies/migration-and-asylum_en
VAN PRAAG, Lore, Loubna OU-SALAH, Elodie HUT a Caroline ZICKGRAF. Migration and Environmental Change in Morocco: In search for Linkages Between Migration Aspirations and (Perceived) Environmental Changes. Springer, Cham, 2021. ISBN 978-3-030-61389-1.
SIRKECI, Ibrahim, PUSCH, Barbara, Turkish Migration Policy. Transnational Press London, 2016. ISBN 1910781134.
TRIX, Frances. Europe and the Refugee Crisis: Local Responses to Migrants. Bloomsbury Publishing, London 2018. ISBN 9780755617753.
EDWARDS, Sam. Morocco uses migrants to get what it wants: Mass arrivals in Ceuta show how Europe pays for border controls with money and power. Politico [online]. Barcelona, 2021, 2021 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z <https://www.politico.eu/artide/morocco-uses-migrants-to-get-what-it-wants/>
BBC: Migrants reach Spain's Ceuta enclave in record numbers [online]. London [cit. 2022-01-30]. Dostupné z <https://www.bbc.com/news/world-europe-57150051>

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Nikola Medová**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání diplomové práce: 23. ledna 2022
Termín odevzdání diplomové práce: 30. května 2023

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 23. února 2022

ABSTRAKT

Diplomová práce pojednává o mezinárodní migraci, jejich příčinách a formách. Pro lepší pochopení samotné migrace jsou jednotlivé typy a příčiny popsány v úvodní části práce. Téma mezinárodní migrace je v práci propojeno s případovou studií, která se opírá o dva klíčové státy pro migraci do Evropské Unie, konkrétně o Marocké království a Tureckou republiku. Migrační problematika daných zájmových území je propojena s rolí Evropské unie a její participací. Hlavní participace spočívá v konkrétní oblasti, kterou v tomto případě představuje oblast financí. Z celkového kontextu diplomové práce lze říct, že oba zmíněné státy jsou aktivně zapojeny do řešení migrační problematiky, se kterou se dlouhodobě potýkají.

Klíčová slova

migrace, migrant, uprchlík, Maroko, Turecko, Evropská unie, Mezinárodní organizace pro migraci

ABSTRACT

This master thesis focuses on international migration, its causes, and its forms. For a better understanding of the migration problematic, types, and causes are described in the introductory part of this paper. The topic of international migration is connected with case studies that focus on two key states regarding migration to the European Union (EU), more precisely Morocco and Turkey. The migration problem is linked to the role of the EU and its participation. Main participation focuses on the finance problem. From the whole context of this thesis, one can conclude that the aforementioned states are actively involved in the solution of the migration problematic, which they face.

Keywords

migration, migrant, refugee, Morocco, Turkey, European Union, International Organization for Migration

SEZNAM ZKRATEK

EU	Evropská Unie
OSN	Organizace spojených národů
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
UNHCR	Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky
HDI	Index lidského rozvoje
SNIA	Národní strategie pro přistěhovalce a azyl
AKP	Politická strana spravedlnosti a rozvoje
EHS	Evropské hospodářské společenství
FLIP	Zákon o cizincích a mezinárodní ochraně
DGMM	Generální ředitelství pro řízení migrace
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci
AFAD	Ministerstvo vnitra pro katastrofy a mimořádné události
TRSC	Červený půlměsíc
CEAS	Evropský azylový systém
WFP	Světový potravinový program OSN
FRIT	Nástroj pro uprchlíky v Turecku

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vývoj počtu migrantů v Maroku 1990-2020	34
Graf 2: Vývoj počtu migrantů v Turecku 1990-2020.....	44
Graf 3: Vývoj nelegální migrace do zemí EU v období roku 2015-2023	60
Graf 4: Vývoj nelegální migrace na trase západního Středomoří 2008-2021	61
Graf 5: Vývoj nelegální migrace na trase východního Středomoří 2008-2021	62

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Migrační trasy do EU z Maroka a Turecka.....	59

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: vlastní zpracování, 2023	22

Obsah

1. Úvod.....	12
2. Cíle a metody práce.....	14
3. Vymezení pojmů	16
3.1. Migrant.....	16
3.2. Migrační procesy.....	17
3.3. Mezinárodní migrace	19
3.4. Trajektorie migrace	21
4. Motivace migrantů	22
4.1. Push a Pull faktory	22
4.2. Brain drain a brain gain	23
5. Základní prameny práva.....	24
6. Maroko	25
6.1. Představení státu a jeho socioekonomický statut.....	25
6.2. Historie marocké migrace	26
6.3. Vliv hlavy státu na migraci	28
6.4. Vývoj migrační politiky.....	29
6.4.1. Právní rámec	30
6.5. Maroko jako tranzitní a cílová země.....	31
6.6. Vstupní a výstupní body migrace	32
6.7. Vývoj migrace.....	33
7. Turecko.....	35
7.1. Představení státu a jeho socioekonomický statut.....	35
7.2. Historie turecké migrace	37
7.3. Vliv hlavy státu na migraci	38
7.4. Vývoj migrační politiky.....	39
7.4.1. Právní rámec	41
7.5. Turecko jako tranzitní a cílová země.....	42
7.6. Vstupní a výstupní body migrace	43
7.7. Vývoj migrace.....	43
8. Mezinárodní organizace pro migraci.....	45
8.1. Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky – UNHCR.....	45
8.1.1. UNHCR a jeho působení v Turecku.....	45
8.1.2. UNHCR a jeho působení v Maroku	46

8.2.	Mezinárodní organizace pro migraci (IOM).....	47
8.2.1.	IOM a jeho působení v Maroku.....	48
8.2.2.	IOM a jeho působení v Turecku.....	51
9.	Uprchlícké tábory.....	54
9.1.	Uprchlícké tábory - Maroko.....	54
9.2.	Uprchlícké tábory - Turecko.....	55
10.	Role Evropské unie.....	56
10.1.	Migrační trasy do EU.....	58
10.2.	Opatření EU k řešení migrační situace.....	63
10.2.1.	Případ Maroka.....	63
10.2.2.	Případ Turecka.....	64
10.3.	Finanční pomoc ze strany EU.....	65
10.3.1.	Případ Maroka.....	65
10.3.2.	Případ Turecka.....	67
11.	Komparace států.....	69
12.	Diskuze.....	71
13.	Závěr.....	75

1. Úvod

Prostorová mobilita osob je přítomná zhruba 2 miliony let. Během této doby docházelo k multikulturním změnám, ale také ke změně migračních vzorů. Prostorovou mobilitu lze konkretizovat na pojmu mezinárodní migrace, která se neustále vyvíjí a mění svou povahu v návaznosti na aktuálním dění na domácí nebo světové scéně. Důvody, které přimějí osoby k migraci, se liší v čase a prostoru, přičemž migrace nemá homogenní charakter, proto nelze s jistotou predikovat vývoj migračních vzorců. Migrace probíhá ve dvou formách, které se dají dělit na legální a nelegální formu migrace. Nelegální forma migrace bývá v novodobém pojetí výsledkem eskalace napjatých politických vztahů.

Pro tuto diplomovou práci je stěžejní oblast Maroka a Turecka, které díky své geografické poloze tvoří migrační koridory pro osoby ze třetích zemí s vidinou příznivějších životních podmínek v Evropě. Jedná se o osoby původem ze zemí Blízkého východu a Afriky, kteří se pro svou prostorovou mobilitu rozhodnou v důsledku špatných životních podmínek, které jsou způsobeny kvůli aktuálnímu dění v jejich zemi původu. Velmi častým důvodem jsou válečné konflikty a nepříznivé ekonomické prostředí. Migranti a uprchlíci vyhledávají Turecko i Maroko za účelem cílové, nebo tranzitní země. Oba tyto státy jsou vyhledávány za účely tranzitních a cílových zemí. V případně tranzitních zemí se jedná o setrvání v zemi po určitou dobu, přičemž svou cílovou zemi mají v tomto konkrétním případě v Evropě a členských státech Evropské Unie (dále jen EU). Evropa byla již v historii zasažena migrací více, než si kdo myslí. Ať už v koloniálním období nebo v pozdějším období se světovými válkami. V posledním desetiletí byl však na Evropu vyvíjen stále vyšší tlak, neboť probíhala migrační krize proudící jak z oblasti Turecka, tak Maroka. Evropské státy představují pro migranty, uprchlíky a žadatele o azyl značně vyhledávané území hned z několika důvodů. Evropa nabízí rozmanité kulturní prostředí, které mimo jiné poskytuje lepší pracovní příležitosti, politickou bezpečnost, demokratické zázemí a vidinu lepších životních podmínek pro migranty a uprchlíky jakožto pro jedince nebo pro celé rodiny a příbuzné.

Diplomová práce je v rámci mezinárodní migrace strukturována do tří částí. První část se věnuje představení hlavních pojmů souvisejících s migrací, pro lepší pochopení této diplomové práce. Druhá část práce je věnována představení samotných států – Maroka a Turecka. V rámci

představení států je vyzdvihnout jejich socioekonomický statut a vývoj migrační politiky, která byla v obou případech ovlivněna politickými reformami v druhém desetiletí 21. století. Stejná část také nastiňuje vývoj migrace v obou zemích. Třetí část je propojena s EU, přesněji tedy její vliv a interakce mezi našimi zájmovými státy. Je přiblížena také míra finanční pomoci na řešení migračních problémů na podporu migrantů a uprchlíků. Pro pochopení daného propojení obou zemí s EU jsou v práci představeny hlavní migrační trasy do zemí Evropy, které migranti, uprchlíci a žadatelé o azyl využívají legální i nelegální formou migrace.

2. Cíle a metody práce

Cílem diplomové práce je rozbor migračního vývoje a trendů aplikované na státy Maroko a Turecko. Hlavními oblastmi této diplomové práce je představení migrační politiky, vývoje migrace a přiblížení nejen aktuální migrační situace v námi vybraných státech, ale také jejich následná komparace. Cílem práce bude upřesnit vývoj v průběhu let. Také bude představeno propojení s EU a její participace při řešení migračních a uprchlických krizí. Participace EU bude představena primárně v oblasti poskytnutí finančních prostředků.

Tato diplomová práce bude mít za cíl odpovědět na následující otázky:

- 1) Jaký byl vývoj migrace v Maroku?
- 2) Jaký byl vývoj migrace v Turecku?
- 3) Jaká je role EU vůči migrantům přicházejícím z Maroka a Turecka?
- 4) Jak se změnila migrační politika po reformách v roce 2013 a 2014?

První část diplomové práce tvoří kratší teoretický základ, který se věnuje vysvětlení základních pojmů, se kterými pracuje následná stěžejní část diplomové práce. Teoretický základ práce je zpracován prostřednictvím literární rešerše, kterou se rozumí získávání dat z aktuálně dostupné literatury tištěného i elektronického charakteru. Stěžejní část práce je prakticky zaměřena na dva zkoumané státy - Maroko a Turecko. Tato část je zpracována pomocí metody komparace. Metoda komparace je jednou z nejpoužívanějších obecně teoretických metod výzkumu. Komparace neboli srovnávání, slouží výzkumníkovi ke stanovování rozdílných či shodných charakteristik dvou či více objektů, jevů či ukazatelů. V praxi existují v podstatě dva způsoby srovnávání: 1) srovnávání sloužící jako nástroj k měření, zjišťování nebo hodnocení dosažených výsledků, například ukazatelů a 2) srovnávání sloužící k ověřování vlastního stanoviska, tedy úvah či postupů výzkumníka. (LINHART J. a kol., 2017) Jak již bylo zmíněno, tato práce se zabývá komparací dvou zájmových států, konkrétně pak jejich odlišným vývojem migračních politik a migračních trendů. Neméně důležitá část práce je role a srovnávání poskytování finanční pomoci těmto státům ze strany Evropské unie.

Jednotlivé zdroje zahrnují zejména odborné články, databáze elektronických zdrojů, oficiální politické dokumenty a knižní zdroje. Teoretický základ vychází ze soudobé zahraniční i české literatury, jejíž autoři se řadí mezi experty v migračních studiích, jsou jimi například Stojanov - *Environmentální migrace*, De Haas - *Trends, Determinants, and Policy Effects*, či Schapendonk - *Migrants, trajectories and mobility regimes*. Mezi další autory, kteří tuto část ovlivnili, jsou Blakemore nebo Higgins. Teoretický základ práce dále zahrnuje i oficiální definice pojmů, které byly převzaty z elektronických slovníků mezinárodních organizací, zabývající se migračními trendy a fenomény, jako například Mezinárodní organizace pro migraci IOM, Úřad Vysokého komisaře pro uprchlíky UNHCR a politicky nezávislou složkou Evropské Unie - European commission. Praktická část se opírá především o zprávy a statistiky již zmíněných mezinárodních organizací poskytujících oficiální data, která vychází z provedených průzkumů daných organizací.

Limity diplomové práce byly zjištěny při analýze zdrojů a dat v praktické části. Prvním limitem bylo shromáždění aktuálních dat vývoje migrace v daných státech. Data byla čerpána z již zmíněných mezinárodních organizací, které sbírají konkrétní číselné údaje k vytvoření statistik o ročním vývoji migrace. Poslední statistiky poskytují nejnovější údaje z roku 2020, proto nelze s jistotou vyvodit závěry pro aktuální rok 2023 a zároveň predikovat budoucí vývoj. S největší pravděpodobností se však nárůst migrantů zpomalil, vzhledem k omezení pohybu v rámci opatření proti pandemii Covid-19. Další limit práce byl zjištěn při rešerši dat jednotlivých států, které rovněž neposkytují aktuální údaje k současnému migračnímu vývoji ve svém regionu. Třetím limitem práce je nepřesnost dat při výzkumu nelegální formy migrace do Evropy a členských států Evropské Unie. Vzhledem k různým formám migrace, nelze s jistotou uvést počet příjezdů po a mimo migrační trasy z Maroka a Turecka prostřednictvím nelegální migrace. Posledním limitem je celková výše finančních prostředků vynaložených ze strany Evropské Unie pro konkrétní oblasti finanční spolupráce a pomoci k aktuálnímu datu vytvoření diplomové práce. Stejně tak celková oficiální výše finančních prostředků vynaložených na konkrétní sektory pomoci a spolupráce taktéž ze strany Evropské Unie.

3. Vymezení pojmů

3.1. Migrant

Pojem „migrant“ není prozatím v tuto chvíli nijak právně definován v mezinárodním právu. Stejně tak tomuto pojmu chybí definice jasných hranic. Převážně se však toto označení aplikuje na osobu, která změní zemi obvyklého pobytu bez ohledu na důvod nebo právní status. Z hlediska času se dá migrant dělit na krátkodobého, dočasného, dlouhodobého a trvalého. Definice migranta se také v průběhu let měnil. V roce 1953 byl dle Organizace spojených národů (dále jen OSN) přistěhovalec definován jako „nerezident přijíždějící s úmyslem zůstat na dobu delší než je jeden rok“. Tato definice byla později roku 1998 revidována a z definice byl odstraněn časový rámec. Definice mezinárodního migranta tedy nesla podobu „každý člověk, který změní zemi svého obvyklého pobytu“. Je tedy zřejmé, že označení pro migranta se v průběhu let měnil a doposud není nijak sjednocen.

V rámci kontextu EU je pojem migrant v globálním kontextu definován jako „osoba, která se nachází mimo území státu, jehož jsou státními příslušníky nebo občany, a která pobývala v cizí zemi déle než jeden rok bez ohledu na příčiny, dobrovolné nebo nedobrovolné, a prostředky, pravidelné nebo nepravidelné, sloužící k migraci“. Naopak v kontextu EU a Evropského sdružení volného obchodu (dále jen ESVO) je pojem migrant definován jako osoba, která si zřídí své běžné bydliště na území státu, v rámci členských zemí EU/ESVO na očekávanou dobu alespoň jednoho kalendářního roku, přičemž předtím tato osoba běžně pobývala na území členských zemích nebo ve třetí zemi. Druhou možností je změna bydliště mimo členské země EU/ESVO na období alespoň jednoho kalendářního roku, tedy 12 měsíců (EUROPEAN COMMISSION, 2022).

Často se lze setkat s dalšími termíny, které úzce souvisí s pojmem „migrace“ nebo jsou jimi dokonce často zaměňovány. Jsou jimi:

Emigrant – jedinec, který mění místo svého bydliště formou odcestování s úmyslem pobývat v zahraničí po dobu delší než jeden kalendářní rok

Imigrant – jedinec, který přijíždí do dané země a mění tak místo svého bydliště s úmyslem pobývat v zahraničí po dobu delší než jeden kalendářní rok

Uprchlík – jedinec, který opouští svou zemi a mění tak místo svého bydliště z důvodu strachu (ekonomického, politického, válečného, aj.)

Žadatel o azyl – jedinec, který nemá status uprchlíka, ale žádá o mezinárodní ochranu

(EUROPEAN COMMISSION, 2022)

3.2. Migrační procesy

Migrační procesy nemají pouze homogenní charakter, proto je potřeba brát v potaz různé druhy migrace, její aspirace a konkrétní cíle. Z časového hlediska lze rozlišit migraci na dlouhodobou, krátkodobou, nepřetržitou, dočasnou, cirkulární a návratovou. Z hlediska prostorové mobility pak lze rozlišovat migraci na vnitřní a mezinárodní. Dalším typem migrace může být dobrovolná nebo nucená migrace. Mezi tyto dvě poslední kategorie lze zařadit motivovanou migraci z důvodů jako je environmentální prostředí, ekonomické příležitosti, politická situace nebo rodinné vazby. V zásadě spolu tyto typy migrace mohou úzce souviset a zároveň se ovlivňovat.

Environmentální migranti jsou lidé, kteří se rozhodli nebo byli nuceni k mobilitě na základě náhlé nebo postupné změny v prostředí, ve kterém žijí a které zároveň nepříznivě ovlivňuje nebo v budoucí době bude ovlivňovat jejich blaho a živobytí. Mezi primární příčiny environmentální migrace lze zahrnout přírodní katastrofy, lidské činnosti nepříznivě ovlivňující životní prostředí, průmyslové havárie a samostatná průmyslová činnost, rozvojové projekty a konflikty spojené o nadvládu nebo kontrolu důležitých přírodních zdrojů. Je tedy důležité

zmínit, že životní prostředí nepříznivě ovlivňuje spojení přírodních sil a nejrůznější lidské činnosti. (DUŽÍ a kol., 2017)

Ekonomičtí migranti jsou lidé, kteří jsou naopak motivováni po finanční stránce s vidinou lepších pracovních příležitostí s větším objemem financí. Tato finanční motivace je typická pro migraci z rozvojových, chudších států do rozvinutých, bohatých států. Velmi častým jevem jsou ekonomické remitence, tedy materiální i nemateriální prostředky. Tyto prostředky migranti zasílají nazpět do svých domovů, čímž podporují zároveň svou domácí ekonomiku. Tímto dochází k cirkulaci mezi domovskou a hostující komunitou, zemí. Remitence tvoří podstatnou oblast pro rozvoj v případě domovského státu, jakožto rozvojového. Remitence nemusí být pouze ekonomické, ale také technologické, sociální a jiné. (KROTKÝ, 2018)

Političtí migranti jsou osoby, které jsou nuceni k mobilitě z důvodu války, občanských nepokojů nebo kvůli politickým záležitostem. Válka spolu s pronásledováním a nedostatkem politických práv jsou jedny z hlavních faktorů migrace. Typickým rysem je státní perzekuce, která má široký dopad, od diskriminace kvůli samotné etnicitě osob, náboženské vyznání, diskriminace menšin a jiné. V některých případech jsou migranti žadateli o azyl a o ochranu v cizí zemi, neboť se obávají o své bezpečí v jejich domovské zemi. (MATHEWS, 2018)

Dalším důvodem k mobilitě jsou pak rodinné vazby. Ať už se jedná o pokrevní vztahy nebo nikoli. Dle odborníků je tento typ migrace hlavním motorem pro migraci a řadí se do migrace dobrovolné. Jedná se o termín označující osoby, které migrují za vytvořením nových vazeb nebo za stávajícími vazbami. Tento typ zahrnuje i mnoho podkategorií. Od sloučení rodinných příslušníků, kteří migrovali již v minulosti, uzavřením nových manželských smluv až po mezinárodní adopce dětí. (MIGRATION DATA PORTAL, 2022)

Migrační procesy mohou tedy ovlivnit důvody, které osoby inspirují nebo dokonce nutí k jejich mobilitě.

3.3. Mezinárodní migrace

Samotný pojem migrace je velice komplexní a složitý jev, neboť důvody, které osoby přimějí migrovat, se v průběhu doby mění. Obecně se pod pojmem lidská migrace rozumí volný pohyb osob, neboli přesun z jednoho místa nebo lokality do druhé (BLAKEMORE, 2019). Pohyb může být vnitrostátní nebo mezinárodní. Pokud hovoříme o vnitrostátní migraci, jedná se o pohyb osob na území daného státu. Mezinárodní migrace však znamená přeshraniční pohyb osob, tedy na území dvou a více států. V rámci mezinárodní migrace je také možné specifikovat pojmy emigrace a imigrace. Emigrací se rozumí pohyb osob ze země původu, do jiné země. Za imigranta naopak označíme osobu, která se přemístila do jiné země s rozdílem toho, že se jedná o označení ze strany osob žijící v hostitelské zemi. Pro nás je však stěžejní mezinárodní migrace. (TATARU, 2020) Mezinárodní migrace se v průběhu historie měnila.

Z historického hlediska byly nejběžnějšími migranty lidé, jejichž původ byl nejčastěji z afrického kontinentu. Nejpravděpodobnější teorie říká, že se jednalo o období zhruba před 60 000 lety. Tato migrace vyvstala převážně v důsledku klimatických změn a honbou za obživou. Našly se ale i jiné aspekty, které nutily osoby k pohybu. V pozdějších letech byly důvody pro migraci zapříčeny sociálními a kulturními problémy ve společnosti. Přesněji tedy válkou, otroctvím a pronásledováním. (BLAKEMORE, 2019) Klíčovým obdobím, které změnilo geografii migrantů, byla transformace Evropy v rámci kolonizačních procesů od 50. let 20. století.

Pokud se však budeme bavit o moderní migraci, můžeme jako milník uvést světovou globalizaci, která přinesla nové možnosti po celém světě. V letech 1950 až 2015 došlo k výraznému zrychlení mezinárodní migrace. V daných letech došlo k rozmanitějšímu pojetí migrace, neboť migranti cestovali na větší vzdálenosti, než tomu bylo dříve. Tento vývoj je důsledkem technologických pokroků v dopravním odvětví a jeho komunikacích. Na začátku nového tisíciletí žilo odhadem 2,5 % osob mimo zemi svého původu. Od roku 1965 se toto procento zvýšilo téměř o dvojnásobek. Zároveň však celkový počet mezinárodních migrantů rostl zhruba stejně úměrným tempem, jako růst celosvětové populace. (DE HASS, 2018).

Migrace je v posledních letech chápána jako problém, kterému je zapotřebí věnovat se na globální úrovni. Je tedy nutné k ní globálně přistupovat a tvořit tak koordinované kroky v rámci

zemí společně. Pro migraci jsou nezbytné především bilaterální smlouvy dvou a více států, které budou k nejrůznějším vývojem trendů přistupovat systematicky a koordinovaně. (IOM, 2011)

Při mezinárodní migraci označujeme dva základní typy migrace:

Legální forma migrace

Za legální formu migrace se považuje situace, kdy osoba vstoupí do cizí země s platným povolením o vstupu nebo s dokladem o pobytu, za právně stanovených podmínek. V případě mezinárodní migrace může mít každá země jinou formu podmínek pro vstup, jako jsou přistěhovalecké zákony a politiky. Legální forma migrace zahrnuje rodinné důvody v rámci sloučení rodin, migrace studentů, pracovní příležitost, ale i humanitární důvody za účelem poskytnutí pomoci v rámci programů pro přistěhovance. Legální forma migrace je vládou i společností brána pozitivně, neboť může být pro zemi i prospěšná. V některých státech je migrace vládami podporovaná, protože může přinést investici do ekonomiky a společnosti, jako je tomu například v zemích EU. (EUROPEAN COMMISSION, 2021)

Nelegální forma migrace

Migrace nemusí vždy probíhat dle stanovených pravidel a být v souladu s právy. V takovém případě hovoříme o neregulární migraci, která definuje pohyb osob, mimo stanovených zákonů, předpisů nebo mimo dohody, které jsou mezinárodně uznávány. Obecně lze říci, že nelegální migrace představuje situaci, kdy osoba vstoupí na území země bez platného dokladu o povolení nebo bez dokladu o pobytu. Ani v případě nelegální formy migrace neexistuje všeobecně uznávaná definice. Zpravidla se tento termín používá k identifikaci osob, které se pohybují mimo pravidelné migrační koridory. Nezáleží na tom, zda osoby migrují legální nebo nelegální formou, i tak se na ně stahují práva ochrany, bez ohledu na to, v jaké hostitelské zemi se zrovna nacházejí. Tuto formu migrace většinou volí uprchlíci, oběti obchodování s lidmi, ale i děti migrantů, které se pohybují bez přítomnosti rodičů. Země, do kterých tyto osoby migrují nebo přecházejí touto formou, mají povinnost zajistit určitou formu ochrany, dle mezinárodního práva, včetně přístupu k mezinárodní ochraně pro žadatele o azyl. (IOM, 2023)

3.4. Trajektorie migrace

Migrace popisuje pohyb osob, který může mít více podob a je zároveň ovlivněn mnoha proměnnými. Trajektorie mobility migrantů nebo také migrační toky se liší nejen v čase, ale také v meziprostoru. Vývoj trendů nelze dostatečně dopředu predikovat. Predikovat vývoj trajektorie je velice obtížné, neboť hlavní trasy a vstupní body udávají pouze obecné vzorce a informace, na jejichž základě nelze vyvodit závěry dynamiky jednotlivých migračních tras. Transformační systém trajektorií se může skládat z několika cest, které proudí různými směry. Predikci linearity migrace nelze v praxi s jistotou očekávat. Z toho vyplývá, že migrace je chápána jako mechanický výsledek tvořený rozdílnými charakteristikami mezi dvěma od sebe odlišnými lokalitami. (SCHAPENDONK, 2012) Trajektorie jsou charakterizovány různou prostorovou dynamikou. Mohou být ovlivněny například prostorou dynamikou nebo prostorovými překážkami, které mohou migranti na své cestě potkat. Mezi prostorovou dynamiku lze řadit například tranzitní body, technické objížďky, proměnlivá struktura nejen dopravních sítí apod. V případě prostorových překážek lze zařadit například hraniční přechody, dlouhé čekací doby nebo možné zadržení během mobility. (SCHAPENDONK, 2020)

Predikovat migrační scénáře je složitý proces nejen pro organizace, ale také pro vlády. Hlavními mezinárodními aktéry jsou Evropská komise, OECD a vlády jednotlivých států. Vlády jednotlivých států se pokusily provést simulaci pravděpodobných migračních scénářů, jejichž základy staví na lineárních trendech. Z historického hlediska je velice nepravděpodobné, že by se vzorce trajektorie opakovaly i v budoucnosti. Důvody mohou být klimatické změny, technologický pokrok, geopolitické vztahy a jiné. Mezi nejvlivnější trendy v globálním měřítku pro určování vývoje trajektorií je: a) míra spolupráce mezi zeměmi na mezinárodní úrovni formou bilaterálních dohod a b) míra vlivu hospodářského rozvoje na snižování sociální nerovnosti mezi danými geografickými oblastmi. Na základě vzájemného působení těchto dvou faktorů lze predikovat nepravděpodobnější scénář vývoje. (IOM, 2020)

4. Motivace migrantů

4.1. Push a Pull faktory

Migrace bývá nejčastěji ovlivněna nejrůznějšími faktory, které mohou mít pozitivní nebo negativní povahu. Tyto faktory nebo také důvody přimějí osoby k jejich mobilitě. V migračních studiích se nejčastěji používá teorie push a pull procesů. Model teorie push a pull procesů, nebo také teorie tlaku a tahu je považován za jeden z nejdůležitějších konceptů, na jehož základě se zkoumá a posuzuje migrace. Jinými slovy lze tento model popsat jako negativní (push faktory) a pozitivní (pull faktory) podmínky, které mají vliv na mobilitu migrantů. Negativní podmínky jsou chápány jako prostředí, které z různých důvodů nutí obyvatele k přesunu do jiných států, a pozitivní podmínky naopak obyvatele motivují k emigraci. (ČERŇANSKÁ, 2018) Mnohdy jsou hnacími motory těchto procesů ekonomické, sociální a politické faktory. Například vysoká nezaměstnanost a s tím spojené špatné životní podmínky jsou jedny z největších hnacích motorů po celé zeměkouli. I v této kapitole lze tedy zmínit pravidlo bohatý sever, chudý jih. (HIGGINS, 2008) Push faktory lze pojmout jako nepříznivé podmínky v zemi nebo regionu, kde osoby aktuálně žijí. Protikladem jsou pak pull faktory, které vytváří příznivější a zároveň atraktivní podmínky v cílových zemích nebo regionech.

Push faktory	Pull faktory
Nezaměstnanost	Pracovní příležitosti
Služby	Lepší přístup k službám (sociální služby, zdravotnictví, školství aj.)
Válka nebo kriminalita	Bezpečná atmosféra, politická jistota
Obavy z vysoké míry kriminality	Nízká míra kriminality
Neúrodná půda	Úrodná půda
Sucho	Potravinová jistota
Častý výskyt přírodních pohrom	Malý výskyt přírodních rizik
Chudoba	Větší blahobyť

Tabulka 1: vlastní zpracování, 2023

4.2. Brain drain a brain gain

S migrací dochází k trendům, které mohou být taktéž pozitivního nebo negativního charakteru. S push a pull faktory úzce souvisí také pojem „brain drain“ a „brain gain“. Český význam slov je „odliv“ a „přiliv“ mozku. Jedná se převážně o formu lidského kapitálu, který mění své místo působení s ohledem na mnoho faktorů. Většinou se jedná o takzvané pull faktory. Brain drain má socioekonomický dopad na dotčené státy a regiony. (SRIVASTAVA, 2020) Brain drain a brain gain se týká migrace vysoce vzdělaných, kvalifikovaných osob nebo studentů, kteří svůj potenciál neuplatňují ve své zemi původu, ale chtějí z něj čerpat v jejich cílové nebo tranzitní zemi. Mezi tyto osoby se například řadí inženýři, akademičtí pracovníci, vědci nebo také lékaři. Mobilita těchto osob je v podstatě poháněna vidinou lepších životních podmínek, kvalitnějšími službami, vyšším platovým ohodnocením a jiné. (KROTKÝ, 2018)

Od historie až po současnost je názor na tento trend ve společnosti velmi rozporuplný. Prvním větším milníkem byl rok 1950, kdy byl zaznamenán odchod britských vědců na americký kontinent. S tímto „odlivem mozků“ jsou opět spojovány výhody v podobě remitencí, které se navracejí do domovských zemí. V 70. letech téhož století se názor na tento trend změnil, neboť vědci došli k názoru, že větší ztrátu mají ty země, ze kterých kvalifikovaní pracovníci odchází, neboť tak přicházejí o svůj lidský kapitál. Lidským kapitálem se rozumí vzdělání osob, dovednosti a znalosti. Od 90. let 20. století se u tohoto trendu začalo klást důraz na monitoring procesu zmíněného odlivu a přílivu mozků, neboli na jejich cirkulaci. (KROTKÝ, 2018)

V současné době mají státy velký zájem o vytváření lukrativních programů, nabídek a politik pro nalákání lidského kapitálu do svých zemí. A to jak pro osoby, které z jejich země odešly, tak i pro potencionální nové kvalifikované osoby. Ztráta kvalifikované pracovní síly se odráží v mnoha sektorech, jako je například zdravotnictví a školství. Odliv mozků je výsledkem rostoucí konkurence o lidský kapitál v oblastech, kde jsou slabé pobídky, aby se vydali do zahraničí, kde jsou pobídky mnohem větší. (EUROPEAN COMMITTEE OF THE REGIONS, 2018)

5. Základní prameny práva

Každá migrující osoba, bez ohledu na státní příslušnost, je chráněna mezinárodními právy, bez ohledu na to, jak a proč do hostitelských zemí přijde. Osoby se statutem migrant, uprchlík nebo žadatel o azyl mají stejná práva, jako všichni ostatní. Zároveň mají tyto migrující osoby speciální nebo specifickou formu ochrany. Pro pochopení mezinárodní migrace budou vyzdvihnuty 3 hlavní prameny práva. Konkrétně se bude jednat o představení Všeobecné deklaraci lidských práv, Úmluvy OSN o uprchlících a Úmluvy o migrujících pracovnících a členů jejich rodin. (AMNETSY INTERNATIONAL, 2023)

Všeobecná deklarace lidských práv

Všeobecná deklarace lidských práv představuje milník v historii lidských práv, neboť se jedná o nejdůležitější dokument, zabývající se lidskými právy, na světě. Deklarace byla vyhlášena Valným shromážděním OSN v Paříži roku 1948 a byla navržena zástupci ze všech regionů světa, bez ohledu na to, z jakého politického a kulturního prostředí pocházejí. Primárním účelem deklarace bylo stanovit základní lidská práva, která mají být společným úsilím chráněna. Vytvořením deklarace vzniklo více než 70 smluv v oblasti lidských práv na globální i regionální úrovni. (UNITED NATIONS, 2023)

Úmluva OSN o uprchlících

Úmluva OSN pro uprchlíky spolu s jejím protokolem představují hlavní právní dokumenty na ochranu uprchlíků. Úmluva pochází z roku 1951 a pevně definuje pojem „uprchlík“. Základním principem je „non-refoulement“, což znamená, že žádný uprchlík by neměl být navrácen nazpět do země, kde je vystaven bezprostřednímu nebezpečí. Hlavním zástupcem této úmluvy je Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (dále jen UNHCR). Smluvní strany zahrnují 149 zemí po celém světě, od kterých se očekává spolupráce při respektování práv a zásad uprchlíků. (UNHCR, 2023)

Úmluva o migrujících pracovnících a členů jejich rodiny

Úmluva, plným názvem Mezinárodní úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodiny, byla přijata Valným shromážděním OSN roku 1990 a nabyla platnost v roce 2003. Představuje soubor lidských práv pro specifické skupiny pracovníků, bez ohledu na to, jaký právní status mají v zemi původu. Mezi signatáře úmluvy patří 54 převážně rozvojových zemí, ze kterých migranti pocházejí. (BABICKÁ, 2009)

6. Maroko

6.1. Představení státu a jeho socioekonomický statut

Marocké království je zemí severozápadní Afriky, která leží v blízkosti Gibraltarského průlivu. Země je známá také pod pojmem „*Magreb*“, což v překladu znamená „*Arabský západ*“. Mezi sousední státy patří Západní Sahara a Alžírsko, které má zároveň nejdelší hranici s Marokem.¹ Mezi jeho sousedy patří také dvě malé enklávy Ceuta a Melilla. Země je z většiny svého území obklopena vodou, přesněji tedy Severním Atlantským oceánem na západní straně a Středozemním mořem na severní straně státu. (SWERINGER, 2022) Celková plocha země je 446 300 km². Demografická situace je ke konci roku 2022 zhruba 38,1 mil. obyvatel. S tímto počtem obyvatel se země řadí na 40. místo v žebříčku nejlidnatějších států na světě. Většina obyvatelstva žije v městských oblastech, přesněji tedy 63,8 %, (WORLD METER, 2022)

Maroko je konstituční monarchií, která se skládá z 12 správních oblastí. Hlavou monarchie je král Mohammed VI., který na trůn nastoupil v roce 1999, po svém otci. Král Mohammed provedl mnoho reforem, díky kterým došlo roku 2011 k úpravě samotné ústavy země. Inicioval mnohé politické ale i ekonomické změny v zemi. (BBC, 2023) Aktivně se také zapojil do vyšetřování porušování lidských práv, které byly známé za vlády jeho otce, Hassana II.. Je také považován za hlavního náboženského vůdce a má mnohé politické pravomoci. V zemi je stejně tak přítomná vláda. Aktuální politická strana je od roku 2021 Liberální strana Národního shromáždění nezávislých v čele s Azimem Akhannouchem. Tato vláda přinesla změnu, neboť sesadila vládu, která se u moci držela po deset let, přičemž strana byla typickou konzervativní islamistickou stranou PDJ. (SCHINKE a kol., 2016)

Hlavním náboženstvím v zemi je islám, stejně jako ve většině zemí severní Afriky. Mezi hlavní jazyky patří arabština, berberština, francouzština a španělština (OSN, 2021).

Maroko bylo od počátku 60. let 20. století zemí emigrace, především díky zakrývání potřeb některých evropských zemí, hlavně tedy Francie a Belgie a díky své domácí hospodářské a sociální politice. V 90. letech 20. století se situace proměnila a země se stala spíše tranzitní zemí pro migranty, především tedy ze subsaharské oblasti do Evropy. V dnešní době se Marocké království stává přijímací oblastí pro imigranty nejen ze subsaharského regionu, ale

¹ Západní Sahara představuje sporné území v severozápadní Africe, které je z velké části ovládáno Marockým královstvím, které si území rovněž nárokuje.

také ze zemí s hospodářskou krizí nebo ze zemí, kde probíhají občanské války. (KAMEL, 2015) Za zvýšený nárůst migrace v 80. a 90. letech 20. století může hned několik aspektů, které souvisí především s geopolitickými změnami, které v daném regionu nastaly (DANYŠ, 2021).

Marocká ekonomika je z širšího měřítka hodnocena jako odolná, přestože je mezinárodní ekonomika v delším časovém rozmezí mnohdy nestabilní. Země se řadí do zemí s nižším středním příjmem. Hrubý domácí produkt je v zemi 132,7 miliard USD k roku 2021. (THE WORLD BANK, 2021) Od roku 2000 se příjmy na obyvatele téměř dvojnásobně zvýšily, čím byla v podstatě prakticky vymýcena extrémní chudoba, přičemž se také zvýšila gramotnost mezi obyvateli. Index lidského rozvoje (dále jen HDI) se v porovnání s rokem 1980 zvýšil z 0,351 na 0,683 v roce 2021. Tento výsledek řadí Maroko do kategorie zemí se středním rozvojem. V porovnání s ostatními státy na zemi zaujímá 123. místo. Pro upřesnění je HDI indexem pro měření a hodnocení pokroků po delší časový horizont, kdy je pozornost věnována 3 základním dimenzím. Patří mezi ně dlouhý a zdravý život, otevřený přístup ke znalostem a dobrá kvalita života. (UNDP, 2021)

Za koncipování a koordinaci migrační politiky je odpovědné příslušné ministerstvo pověřené ministrem zahraničních věcí. Země disponuje právním rámcem pro migranty, který je založený na zákoně č. 02 – 03 o vstupu a pobytu cizinců v Marockém království. V právním rámci je také obsažena emigrace a nelegální přistěhovalectví. Rámec se neustále snaží o modernizaci. Maroko má jasný soubor pravidel a předpisů, které se týkají oblasti migrace. (IOM, 2017)

6.2. Historie marocké migrace

Marocké království je jednou ze zemí, která je silně ovlivněna nejen vnitřní a vnější migrací, ale také postavením země, jakožto tranzitní. Ani Maroko není výjimkou pravidel migračních tras, tedy z jihu na sever a naopak. Země měla také po staletí status hostitelské země především pro obyvatele Španělska a Francie. Našly se zde mimo jiné i etniky evropských zemí. Dle odhadů bylo před koloniální érou v Maroku přes 15 % obyvatel evropského původu. Zmíněných 15 % bylo primárně v oblasti Magrebu. (REIFELD, 2015)

Historie marocké migrace má dlouhou tradici. Jedním z významných milníků byl začátek ekonomické a hospodářské migrace v roce 1830 po kolonizaci Alžírsko Francouzi. Po kolonizaci došlo k výraznému navýšení migrace z marockého venkova do Alžírských měst. Během druhé světové války hráli maročí muži významnou roli pro Francii, jakožto váleční

rekruti a pracovní síla. Migrace z Maroka rostla i po skončení 2. sv. válce, kdy první větší vlnou, která pasovala Maročany do pozice nejvýznamnější diaspory v Evropě, bylo zahájení programů hostujících pracovníků v roce 1960. Cirkulace migrace Maročanů do Alžírsku byla zastavena v roce 1962, kdy došlo k uzavření hranice mezi oběma státy. (BILGILI, 2009) Období 60. a 90. let 20. století se neslo v duchu programů na podporu hostujících pracovníků především ve státech Evropy. Maroko začalo uzavírat dohody o nábore pracovních sil převážně s průmyslově vyspělými zeměmi. Jedny z prvních podepsaných dohod byly dohody s Francií a Německem roku 1963. V pozdějších letech poté s Belgií a Nizozemskem. (BILGILI, 2009) Migrace byla zprvu řízená prostřednictvím agentur, poté se formy migrace měnily v důsledku okolností, ať už ze strany firem na řízení migrace nebo z rodinných či jiných důvodů. Od poloviny 60. let 20. století se jednalo o migraci převážně nekvalifikovaného obyvatelstva do západní Evropy. Charakter migrace se v Maroku začal měnit v roce 1973, kdy došlo k ropné krizi. Očekávání, že se migranti navrátí zpět do Maroka, se nikdy nenaplnilo a nadále setrvali v zemích Evropy. (INTERNATIONAL MIGRATION INSTITUTE, 2007) Díky ropné krizi došlo k ukončení pracovních programů do států Evropy a ke slučování rodin. Současné publikace rozdělují dvě fáze migrace za účelem sloučení rodin. První fází je sloučení rodiny s manželi a dětmi, která trvala do konce 80. let 20. století. Druhou fází se označuje sloučení rodiny, kde se jedná o sňatek evropských Maročanů s manželi z regionů původu. (IOM, 2016) Současně s ropným šokem probíhala politická a ekonomická nestabilita v zemi, a tak docházelo k postupným omezením migračních pohybů. Omezení migračních pohybů mělo mimo jiné za následek již zmíněné slučování rodin. V 70. a 80. letech 20. století migrace změnila charakter z pracovní, na migraci trvalejšího a rodinného charakteru. (DE HAAS, a kol., 2014) V 90. letech 20. století se rozrostl počet Marockých migrantů ve Španělsku a Itálii. Historii marocké migrace lze tedy označit, jako období emigrace z důvodu vysílání pracovní síly do zahraničí s účelem rozvoje země prostřednictvím remitencí (IOM, 2016). V pozdějších letech až po současnost tvoří Spojené státy Americké a Kanada atraktivní prostředí pro vysoce kvalifikované migranty. Stejně tak početné Marocké komunity jsou vytvořeny v Izraeli, Libyi a dalších státech Arabského světa. V současné době probírá migrace do zemí EU legálními a ilegálními formami. (IOM, 2016)

6.3. Vliv hlavy státu na migraci

Vláda Maroka prošla velkou změnou v přístupu vlády. Za dob vlády již zesnulého krále Hassana II., konkrétně od usednutí na trůn v roce 1961, byla politická scéna situována do autoritativního stylu vlády. Díky neúspěšným pokusům na začátku 70. let 20. století došlo k přitvrzení autoritativního vládnutí. Hassanovo vládnutí bylo známé jako období špatné ekonomické i politické situace. Stejně tak bylo známé potlačování lidských práv a svobod. To vše lze zahrnout do push faktorů, které osoby přiměly k mobilitě ať už z pracovních nebo osobních důvodů. Vzhledem k neupokojivé situaci v Maroku přijal král reformy, díky kterým došlo k liberalizaci ekonomiky. (ABOUZZOHOOR, 2020)

Situace se v Maroku zlepšila za vlády Hassanova syna Mohammeda VI., který na trůn nastoupil v roce 1999. Díky jeho změnám ve vládnutí došlo ke zlepšení politické i ekonomické situace, které zmírnily migrační vývoj v zemi. Aktivně spolupracuje s hlavami okolních států subsaharského regionu, ohledně dohod politického, bezpečnostního i ekonomického charakteru. Taktéž inicioval vyšetřování porušování lidských práv a zavedl novou ústavu, která rozšířila pravomoci parlamentu a předsedy vlády. Zároveň si však ponechal své pravomoci. (BBC, 2023) Na kontinentální úrovni je král Mohammed VI. označen za vůdce afrického kontinentu v otázkách migrace. V roce 2013 učinil marocký král prohlášení ohledně reformy národní migrační politiky společně se zavedením procesů regularizace, konkrétně pro nelegální migranty. Na 30. summitu Africké Unie v roce 2018 Maroko představilo Africkou agendu pro migraci, která definovala migraci v novém pozitivním světle a v konkrétní politické vůli zemi. (ABDERRAHMANE, 2022)

Marocký král má společně s vládou strategický zájem o migraci směrem do Evropy, neboť Maroko tvoří jednu z hlavních tranzitních zemí pro Evropu. Nynější král spolu s vládou se společně zapojují do řešení migrace v oblasti Západní Sahary, spadající pod správu Marockého království, která se potýká s vysokým počtem migrantů a uprchlíků v tamních uprchlických táborech. (ABOURABI, 2022)

6.4. Vývoj migrační politiky

Migrační politika Maroka byla ovlivněna nabytím nezávislosti v roce 1956. Hospodářský rozmach, který nezávislost přinesla, ovlivnil expanzi marockých pracovníků do Evropy. V 70. letech 20. století se Maroko dostalo do evropského podvědomí jako zdroj levné pracovní síly. Migrační politika byla až do 90 let 20. století orientovaná na podporu marockých hostujících pracovníků v zemích Evropy. V již zmíněných 70. letech 20. století se Maroko snažilo rozšířit své území a v roce 1975 anektovalo Západní Saharu, čímž vyvolalo geopolitickou krizi, která není dodnes vyřešena. Od roku 2000 Maroko zaujalo aktivnější postoj k ochraně hranic pod vlivem evropských států, v rámci dřívější reformy, která obsahovala zákon o kriminalizaci nelegálních vstupů do země, ale i z ní. (GROSS-WYRTZEN a kol., 2020)

Obecně lze říci, že na začátku 21. století byla migrační politika Maroka charakterizována špatným přístupem vůči migrantům a uprchlíkům. Od již zmíněného roku 2000 byl navíc na Maroko vyvíjen tlak ze strany EU pro kontrolu a správu hraničních přechodů pro potlačení nelegální migrace. V reakci na tuto skutečnost podnikaly policejní složky násilná opatření v blízkosti španělských enkláv Melilla a Ceuta. V následujících letech byly taktéž časté policejní razie v místech, kde migranti často pobývali před svou následovnou cestou do Evropy a násilně navraceni do Západní Sahary, která je často označována jako „území nikoho“. Avšak i přes tuto skutečnost docházelo k migračním a uprchlickým proudům do Maroka jakožto tranzitní nebo cílové země. Vzhledem k těmto praktikám došlo k angažovanosti občanské společnosti, která byla jedním z důvodů pro nastávající reformu. (NORMAN, 2016) V roce 2013 oznámilo Marocké království novou migrační politiku s více humanitárním přístupem. Stalo se tak po prohlášení krále Mohammed VI., který učinil prohlášení o reformě migrační politiky. V návaznosti na reformu došlo k mobilizaci příslušných ministerstev a Národní komise pro lidská práva pro vypracování účelného plánu pro navrženou regularizaci. K tomu, aby nelegální migranti mohli být legalizováni, bylo zapotřebí splnit daná kritéria, kterými je např. manželský svazek s marockým občanem nebo předložení doby pobytu v Maroku po období 5 let. Změna politické orientace znamenala také převzetí plné odpovědnosti za migranty marockou vládou. Tato změna migrační politiky byla odrazem spolupráce mezi marockou vládou a občanskou společností. (NORMAN, 2020) V roce 2013 také došlo k podepsání partnerství mezi marockou vládou a EU v oblasti mobility, jehož předmětem bylo zavázání Maroka k podpisu dohody o zpětném přebírání migrantů navracených ze státu EU. Konkrétně se jednalo o migranty, projíždějící do EU z Maroka. Toto partnerství umožnilo poskytnutí

rámce, jehož prostřednictvím bude EU poskytovat rozvojovou pomoc a další formy finanční podpory na přijímání a integraci migrantů v Maroku. (NORMAN, 2020)

V návaznosti na tuto událost přijala vládní rada novou Národní Strategii pro přistěhovalectví a azyl (dále jen SNIA), která byla zavedena v roce 2014. Strategie SNIA se zaměřuje na podporu lepší koordinace a správy marocké migrace a azylu. Podporuje také humánnější přístup v řízení migrace, která je v souladu s ústavou z roku 2011 a novou přijatou strategií pro dodržování lidských práv v zemi. Navzdory tomu, vzhledem k sociálním a ekonomickým problémům, které zemi poslední roky sužují, je její implementace prozatím nedostatečná. (ORSAM, 2019)

6.4.1. Právní rámec

Právní a politické rámce jsou v Maroku tvořené na úrovni regionálních i mezinárodních politik. V uzavírání mezinárodních dohod má země vysoké postavení, kvůli geopolitické pozici, která je zapříčiněna díky atlantické a západní středomořské trase. Stejně tak je Maroko na rozhraní afrického a evropského kontinentu, čímž roste jeho důležitost, jakožto koridoru mezi Afrikou a Evropou. (MIXED MIGRATION CENTRE, 2022)

Maroko ratifikovalo mnoho úmluv na mezinárodní úrovni, počínaje Úmluvou o právním postavení uprchlíků z roku 1951. Tato úmluva, společně s Úmluvou o ochraně práv veškerých migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků z roku 1993 patří mezi nejvýznamnější úmluvy. Důležitým milníkem pro Maroko bylo také organizování národní konzultace, které se účastnily zainteresované osoby, strany a instituce, s cílem vytvořit doporučení pro Globální pakt o bezpečné, řízené a legální migraci (GCM). Země samotná se také aktivně zapojuje a účastní na Globálních Paktech a fórech v letech 2018 a 2019. V roce 2020 Maroko otevřelo migrační observatoř v Rabatu, kde primárním úkolem je shromáždit a analyzovat data o migraci Afrického kontinentu. (MIXED MIGRATION CENTRE, 2022)

Právní rámec pro migraci v Maroku zahrnuje marockou ústavu z roku 2011, dále pak rozsudek soudu z roku 2004 o zločinu nelegálního přistěhovalectví, emigraci a podpoře nelegálního přistěhovalectví, zákon z roku 2003 o pobytu cizinců, zákoník práce a zákoník o marocké národnosti upravený z roku 2007. (INTEGRAL HUMAN DEVELOPMENT, 2020) V roce 2011 byla přijata nová ústava, která upřednostňuje mezinárodní úmluvy před vnitrostátním právem. Problematika obchodování s lidmi byla do roku 2016 řešena v rámci problematiky

přistěhovalectví i v případě, že poškozenými byli i maročtí obyvatelé. Na základě toho byl přijat zákon č. 27.14, jehož podmínky jasně vymezují a definují pojem „oběť“. V případě poskytnutí azylu uprchlíkům se Maroko opírá o organizaci UNHCR. Organizace UNHCR je jedinou institucí, která má rozhodující funkci při určování statusu uprchlíka. Následující postup pak probíhá za spolupráce Úřadu pro uprchlíky a osoby bez státní příslušnosti BRA. (MIXED MIGRATION CENTRE, 2022)

6.5. Maroko jako tranzitní a cílová země

Migrace v oblasti subsaharské Afriky byla vždy přítomna. Země byla dříve především typickou emigrační zemí. V 90. letech 20. století však tento trend ještě více vzrostl, díky ekonomické a politické situaci v regionech, čímž došlo i ke změnám migračních tras. Od poloviny 90. let 20. století se Maroko stalo také cílovou zemí, především pro migranty ze Subsaharské Afriky a Evropy. (REIFELD, 2015) Osoby imigrující do Maroka jsou z části studenti, kteří jdou za lepším vzděláním a ženy, převážně západoafrického původu, které se jdou ucházet o práci v domácnostech a jiných podobných zařízeních. Od roku 2008 po hospodářské krizi se také navýšil počet Evropanů v zemi. Jsou mezi nimi převážně dělníci a podnikatelé. Maroko se také potýká s vlnou žadatelů o azyl a uprchlíků. (DE HAAS a kol., 2014) K tomu přispěla především přítomnost ozbrojených konfliktů, občanské války a politické nepokoje v mnoha zemích. Hlavní a relevantní ozbrojené konflikty pro tuto oblast probíhaly v Libérii a v Sierra Leone (REIFELD, 2015). Zároveň také dochází k rostoucímu počtu migrantů, kteří zůstanou v Maroku v důsledku neúspěšné migrace do Evropy. Jejich cílovou destinací se převážně stává město Casablanca, Rabat a Fez, které migrantům nabízí rozmanité pracovní příležitosti v neformálních službách. (DE HAAS a kol., 2014)

Od poloviny 90. let 20. století se v souvislosti s rozšířením EU a také začleněním Španělska do Schengenského prostoru v roce 1995, navýšil počet tzv. tranzitních migrantů. Jak již bylo zmíněno, většinu těchto migrantů tvoří osoby původem ze subsaharské Afriky. Mnohé z těchto zemí jako např. Senegal nebo Mali, mají s Marokem uzavřenou dvoustrannou dohodu o bezvízovém styku. Tento bezvízový styk umožňuje jednodušší a časově méně náročnou variantu, nejen z administrativního hlediska. V případě hranic s EU však bezvízový styk neplatí, a tak migranti zůstávají v Maroku buďto na přechodný nebo dlouhodobý časový úsek. Také z tohoto důvodu je Maroko od roku 2000 vystaveno velkému tlaku ze strany EU, aby kontrolovalo své hraniční přechody a nedocházelo k nelegální migraci. Téhož roku nabyla

platnosti dohoda o přidružení mezi Marokem a EU, která obsahuje i otázky migračních záležitostí. Od roku 2008 získalo Maroko u EU status země s rozšířenou působností. Evropská hospodářská pomoc a usnadnění vízového režimu byla ze strany EU podmíněna způsobilostí a efektivního řízení migračních toků. (MIGRATION POLICY CENTRE, 2016)

Na trase západního středomoří do Španělska po moři je Maroko považováno za hlavní tranzitní zemi a trasu. Země je považována za hlavní tranzitní bod v subregionu pro migraci po souši. V letech 2017 a 2018 došlo k navýšení nelegálních příjezdů do Španělska, kdy bylo dosaženo nejvyššího počtu nelegálních příjezdů s celkovým počtem 58 525. V roce 2019 se počet nelegálních příjezdů snížil na 25 731. (MIGRATION DATA PORTAL, 2021)

Dle zprávy organizace UNHCR je Maroko aktuálně tranzitní i hostitelskou zemí pro lidi, kteří žádají o azyl s celkovým počtem 18 102 z více než 48 zemí světa. Konkrétně tedy 9 702 uprchlíků a 8 400 žadatelů o azyl (UNHCR, 2023).

6.6. Vstupní a výstupní body migrace

Migrace v Maroku probíhá mnoha způsoby, které měnily svůj charakter na základě vnějších i vnitřních okolností. V této kapitole objasníme hlavní vstupní a výstupní body a trasy, které bývají hojně využívány v migračních procesech a trajektoriích. Pro pochopení migračního koridoru je nutné znát tři hlavní trasy do Maroka, které migranti, spolu s uprchlíky používají. Mezi hlavní vstupní místa patří hranice mezi Alžírskem a Marokem, dále Letiště Casablanca a Mauretánská hranice přes Západní Saharu.

Prvním vstupním bodem je alžírská hranice, která je situována na severovýchodní hranici s Alžírskem, jejichž využití je především u migrantů, kteří nemají vyhotovené doklady. Především se jedná o migranty a uprchlíky z Nigeru a Mali. Druhým vstupním místem je letiště ve městě Casablanca, které je hojně užíváno především migranty ze střední třídy ze zemí Hospodářského společenství západoafrických států, pod názvem ECOWAS. Jedná se především o migranty, kteří si mohou dovolit vynaložit finanční prostředky na tento typ vstupního místa. Pro využití této trasy je od roku 2018 nutné získat a doložit elektronické cestovní povolení. Jedná se především o osoby migrující z Mali, Guineje a Konžské republiky. (MIXED MIGRATION CENTRE, 2022) Třetím vstupním místem pro migranty je Západní hranice ze Sahary, kterou využívají migranti a uprchlíci původem ze západoafrických

národností. Jedná se o nejméně využívané vstupní místo z výše zmíněných příkladů. (MIXED MIGRATION CENTRE, 2022)

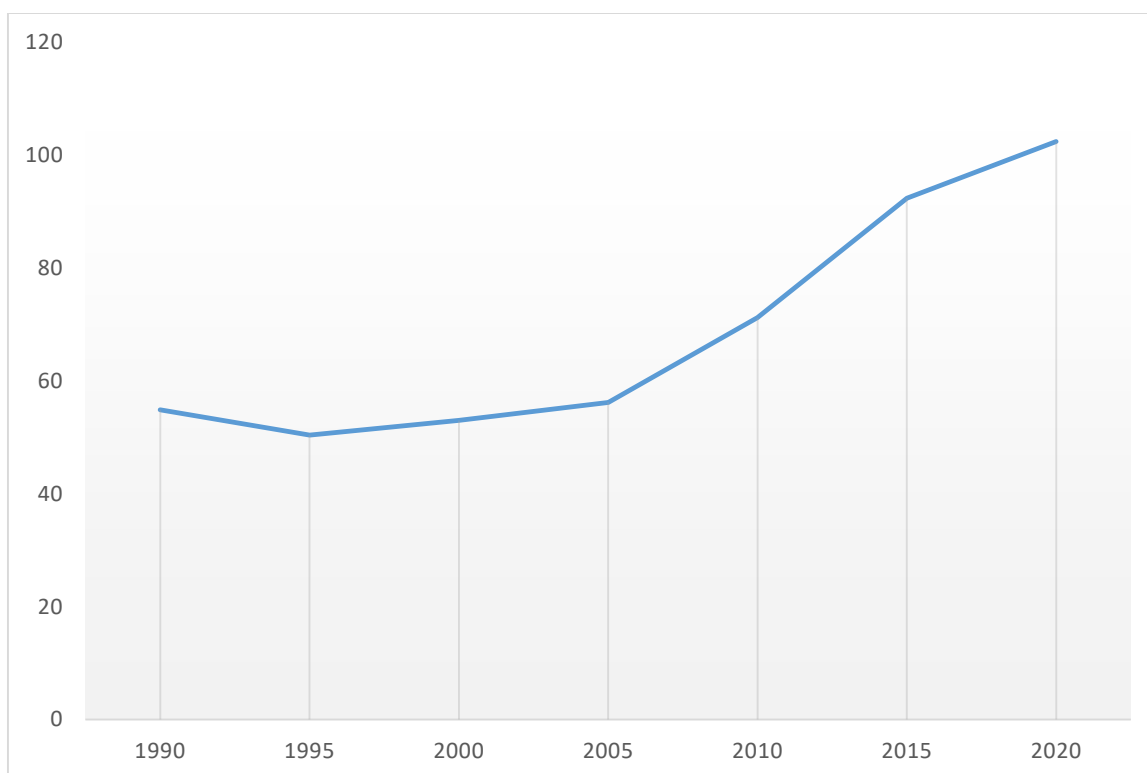
Hlavními výstupními body, tedy migrační trasy vedoucí z Maroka je Západní středomořská cesta a atlantická cesta. Zmíněné výstupní body nejsou vhodné pro všechny migranty a uprchlíky a při rozhodování jejich využití je nutné brát v potaz hned několik faktorů. (MIXED MIGRATION CENTRE, 2022) První zmíněná západní středomořská trasa je hojně využívaná nelegálními vstupy do Španělska či jeho enkláv Ceuty a Melilly. V roce 2018 byla tato trasa nejčastěji užívanou trasou do Evropy. Od roku 2019 docházelo k soustavnému klesání hodnot nelegálních vstupů do Španělska díky aktivnímu boji proti nelegální migraci ze strany samotného Maroka. Zároveň také díky spolupráci a koordinaci mezi Marokem, Španělskem a EU, ale také díky pandemii Covid-19, která započala téhož roku. (EUROPEAN COUNCIL, 2023) Tato trasa je mnohdy finančně náročná, neboť je zapotřebí zaplatit loď. Většina této trasy se nachází na území Maroka, menší část leží v oblasti Alžírsko. Další trasou je západoafrická cesta, jinak taky označena jako atlantická cesta, která poskytuje konečnou destinaci na Kanárských ostrovech. Vstupními body pro tuto cestu je jak Maroko, tak i Západní Sahara, Mauretánie a další Africké státy. Vzdálenost, kterou musí migranti a uprchlíci urazit, se pohybuje okolo 1 600 kilometrů. Jedná se tedy o riskantní trasu. (EUROPEAN COUNCIL, 2023) Obě zmíněné trasy mají pro Africký kontinent nejzásadnější význam, protože se jedná o konečné fáze migrace. Tyto trasy však navazují na další, menší migrační trasy, které začínají v okolních státech Subsaharské Afriky. V kontextu Maroka má největší význam západní středozemní cesta.

6.7. Vývoj migrace

Důvodů, které v průběhu let ovlivňovaly marocký migrační vývoj, bylo mnoho. Vzhledem ke geografické poloze Maroka lze říci, že největší zastoupení migrujících osob pochází především z Afrického kontinentu. Výjimkou však nejsou ani migrující osoby ze zemí Blízkého východu. Mezi nejčastější mezinárodní migranty patří migranti ze zemí subsaharské Afriky, Alžírsko, Tuniska a Sýrie. Mezi nejčastější faktor v daném regionu, který osoby přinutí k mobilitě, patří ekonomická situace v zemi jejich původu. Špatná ekonomická situace se vyznačuje vysokou mírou chudoby a nezaměstnanosti. Maroko poskytuje vyšší platy a lepší pracovní příležitosti. (INTEGRAL HUMAN DEVELOPMENT, 2020) Dalšími faktory jsou mimo jiné i sociální

faktory, které mohou představovat sloučení rodin nebo osobní důvody. Dále také nedostatečný přístup k veřejným službám, ať už se jedná o přístup k lepším zdravotním podmínkám, ke školství nebo k lepšímu sociálnímu zabezpečení v rámci práv a svobody (MIXED MIGRATION CENTRE, 2022). Nutno zmínit, že tyto faktory jsou hnacím motorem pro migraci do Maroka, ale zároveň také z Maroka do Evropy.

Graf 1: Vývoj počtu migrantů v Maroku 1990-2020

Zdroj: Migration data portal, vlastní zpracování, 2023

Popis grafu: Číselné údaje jsou vyjádřeny v desetitisících. V roce 2005 byl počet migrantů 56,2 tisíce. Od již zmíněného roku lze vidět neustálý rostoucí trend vývoje. V roce 2010 činil počet migrantů 71,2 tisíce. V návaznosti na Arabské jaro, které probíhalo v subregionu Afriky, se počet migrantů neustále navyšoval. V roce 2020 činil počet migrantů 102,4 tisíce. Pro lepší pochopení situace je důležité zmínit, že ve stejném roce, tedy 2020 činil počet migrantů v dané zemi 2 % z celkového počtu obyvatel v Maroku.

7. Turecko

7.1. Představení státu a jeho socioekonomický statut

Turecko, známé také jako Türkiye, je zajímavé především díky své zeměpisné poloze, neboť část oblasti leží v Evropě a část v Asii. Mezi sousední státy patří ze západní strany Bulharsko a Řecko. Z východní strany pak Gruzie, Arménie, Írán, Írák a Ázerbajdžán, přesněji v enklávě Nechčivan. Zároveň je Turecko obklopeno Středozemním mořem z jižní a východní strany, ze severní strany naopak Černým mořem. Země se rozléhá na ploše 783 562 km² a čítá okolo 84,8 mil. obyvatel (WORLD BANK, 2021). S tímto počtem obyvatel je země na 17. místě s nejvyšším počtem obyvatel na světě. Převážná část Turků žije v městských částech státu, přesněji tedy 75,7 %. Tyto údaje pochází z nejnovějšího zkoumání, tedy z roku 2020. Aktuální procento obyvatel se tudíž může v současnosti lišit (WORLD METER, 2023).

Turecko bylo od 20. let. 20. století, přesněji od roku 1923 moderní sekulární republikou. Stalo se tak po dlouhé historii Osmanské říše. Země prošla v průběhu let velkým pokrokem směrem k demokracii a k celkovému zlepšení postavení země, která započala vládou vůdce Atatürka. V jeho šlépějích a vizích se země snaží stále jít, avšak po jeho smrti v roce 1938 se pokrok v zemi zpomalil a vládnoucí strany byly opakovaně armádou sesazovány. Aktuální hlavou státu je od roku 2014 prezident Erdoğan, který je v mnoha ohledech zpochybňován za porušování lidských práv a jiných závažných problémů. (BBC, 2023) Prezident Erdoğan je politicky angažovaný již od roku 2003. Před prezidentským postem působil jako turecký premiér po dobu 11 let. Zároveň byl zakládajícím členem politické strany spravedlnosti a rozvoje (dále jen AKP), která se v roce 2016 potýkala s pokusem o převrat (SULLIVAN, 2018). O rok později tak prezident vyhlásil referendum na přechod k prezidentskému systému vlády, díky čemuž došlo k navýšení jeho pravomocí (BBC, 2023).

Náboženské vyznání v Turecku je islám, avšak lze v zemi objevit i jiné náboženské směry. Hlavním jazykem je turečtina. Turecko zažádalo o změnu názvu státu a v OSN je od roku 2022 uznáno a označováno pod novým pojmem „Türkiye“. Nový název by měl lépe reprezentovat kulturu a hodnoty tureckého národa (OSN, 2022).

Díky své geografické poloze tvoří Turecko most mezi některými zeměmi Blízkého východu a Asie do Evropy. Mnoho migrantů zvolí Turecko jako své útočiště, jakožto tranzitní země, neboť v zemích odkud migranti migrují, jsou ve většině případů špatné životní podmínky. Životní podmínky v zemích jsou především zhoršeny kvůli existenci konfliktů na Blízkém východě,

politické a ekonomické nestabilitě, špatné kontrole hranic díky geografické poloze, hornatosti místních terénů a jiné. Turecko se již léta potýká s častou a nelegální migrací, která přímo ovlivňuje ekonomickou, demografickou a také sociokulturní strukturu celé země. (MINISTRY INTERIOR OF TURKEY, 2022)

Turecká ekonomika je rozvíjející se tržní ekonomikou, která je 19. největší ekonomikou na světě. Hrubý domácí produkt byl k roku 2021 720 miliard USD (THE WORLD BANK, 2021). V případě HDI se za poslední tři desetiletí vyvinul značný pokrok ve zlepšování kvality života svých občanů. V roce 1990 byla úroveň HDI v Turecku na 0,600. V roce 2021 se však úroveň navýšila na 0,838 s celkovým nárůstem 39,7 %. Země byla pro poslední zkoumané období, tedy roku 2022, na 48. místě mezi 191 zeměmi. Výsledky byly zveřejněny Rozvojovým programem OSN. Se zmíněným skórem je země zařazena do nejvyšší možné kategorie a řadí se tak do kategorie zemí „velmi vysokého lidského rozvoje“. (UNDP, 2022)

Turecko vyjednává své členství v EU již od roku 2005. Historie snahy o členství sahá až do roku 1987, kdy země předložila žádost o právoplatné členství v Evropském hospodářském společenství (dále jen EHS), které bylo předchůdcem dnešní EU. Důvodů, proč země není členem EU je hned několik. Mezi hlavní důvody patří nedokončený přístupový proces, kdy země nemá dokončeny veškeré kapitoly, které jsou nezbytné pro přistoupení. Dalším problémem je existence porušování lidských práv, které nejsou v souladu s principy právního státu. Od roku 2019 byly pozastaveny rozhovory s Tureckem, neboť nespĺňuje některé aspekty, které je nutné pro vstup do EU splňovat. (BBC, 2016)

7.2. Historie turecké migrace

Země má za sebou bohatou historii emigračních i migračních procesů. Dynamičnost interních migračních vzorců, bilaterální dohody, válečné konflikty a měnící se politické prostředí formovalo různá migrační hnutí. Migrační vzorce, které obsahují migrace studentů, emigrace vysoce kvalifikovaných osob a emigrace uprchlíků nejen do sousedních zemí jsou přítomny od 70. let 20. století až do současnosti. (KILIC a kol., 2022)

Jedním z hlavních emigračních pohybů do Turecka je imigrace z Bulharska, která probíhala po dlouhé období od roku 1923 až po 1990, přičemž vrcholné období této vlny nastalo v roce 1989 (KILIC a kol., 2022).

Turecko se v posledních letech stalo tranzitní zemí pro migranty, mířící do EU, především ze států blízkého východu a asijských zemí. Převážně se jedná o nelegální formu migrace. Turecko se během let zároveň stalo i cílem nelegálních migrantů ze zemí již bývalého sovětského bloku. Jelikož se země musí potýkat s vysokým objemem migrantů, je zároveň zemí imigrace a azylu. (MIGRATION POLICY INSTITUTE, 2003) Díky své poloze je z geografického hlediska tranzitní zemí, kterou každoročně využívá velké množství nejen migrujících osob, ale také uprchlíků. Migrující osoby pocházejí ze zemí Blízkého východu a střední Asie, jejichž cílové stanice jsou ekonomicky vyspělé státy EU. Z tohoto hlediska je pro EU klíčová správa vnitřních hranic Turecka, do které spadají jak legální, tak i nelegální trasy migračních přechodů. Správa a kontrola hranic je prováděna v souladu s Ženevskou úmluvou (KILIC a kol., 2022).

Od založení Turecké republiky v roce 1923 byla migrační politika položena jako jeden z hlavních nástrojů pro budování samotného národa, jehož primárním cílem bylo vytvořit homogenní tureckou identitu. V minulosti byla migrační politika zaměřena především na podporu muslimů tureckého původu, kdežto muslimové jiného občanství byli chápáni jako cizinci tureckého osmanského dědictví. (MIGRATION POLICY CENTRE, 2016) Od již zmíněného roku 1923 do roku 1997 se do Turecka přistěhovalo více než 1,6 mil. obyvatel, včetně žadatelů o azyl z komunistických států východní Evropy a Sovětského svazu. Převážná většina měla status uprchlíka a byla posléze přesídlena do zemí jako je Kanada a Spojené státy Americké (MIGRATION POLICY INSTITUTE, 2003). Na konci 80. let 20. století se pozornost imigračních vzorců přesunula na imigranty ze zemí Blízkého východu. Íránsko - Irácká válka (1980-1988) a válka v Afghánistánu (2001-2021) zapříčinily příliv žadatelů o azyl. V pozdějších letech se Turecko stalo centrem žadatelů o azyl převážně kurdských uprchlíků. (MIGRATION POLICY CENTRE, 2016)

Od 50. let 20. století docházelo primárně k přesunu z venkovských oblastí do městských center. Jednou z hlavních příčin byla industrializace a modernizace měst, konkrétně tedy do hlavního města Istanbulu, Ankary a Izmiru. V následujících 60. letech započala turecká migrace do zemí Evropy, kdy zároveň došlo k prvnímu podpisu bilaterální dohody. (CIDOB, 2010) Díky dohodě byla emigrace poprvé oficiálně organizována po podpisu první velké bilaterální dohody v roce 1961. Bilaterální dohoda byla sjednána mezi Tureckem a Západním Německem pod programem „*gastarbeiterů*“, tedy hostující pracovník. Byla sjednána primárně pro pracující migranty po dobu maximálně dvou let s cílem poskytnout německé ekonomice dočasnou nekvalifikovanou pracovní sílu. V průběhu 60. a 70. let 20. století byly bilaterální dohody uzavřeny také s Rakouskem, Francií, Nizozemskem, ale také třeba se severskými státy, jako je například Švédsko. Tato mobilita osob byla zprvu plánovaná jako dočasná, avšak spoustu migrantů se v daných zemích usadilo natrvalo. (MIGRATION POLICY CENTRE, 2016) Hospodářský pokles v západní Evropě způsobený ropnou krizí, přinesl stávajícímu systému změnu v roce 1973. I přesto se od druhé poloviny 80. let navýšil počet žadatelů o trvalý pobyt do západní Evropy, kvůli domácí politické situaci.

7.3. Vliv hlavy státu na migraci

Nynější prezident Recep Tayyip Erdoğan vyhrál své první přímé prezidentské volby v roce 2014. Před zvolením byl již aktivní v politické angažovanosti, počínaje starostou Istanbulu až po premiéra vlády. Jeho vládnoucí období je protkané neúspěšnými pokusy o vojenský převrat, který nastal v polovině roku 2016. V roce 2017 byl zvolen na své druhé ze tří prezidentských období, kdy si zároveň rozšířil prezidentské pravomoci, až na téměř neomezenou moc. Prezident je často označován za diktátora, vzhledem k jeho politickému vedení, kdy je často potlačován volný projev novinářů. Hospodářská situace se v průběhu jeho vlády potýkala s recesí. (CAGAPTAY, 2020) Přesto je Turecko aktuálně jednou z nejmocnějších zemí regionu s vojenskou i ekonomickou silou. Vzhledem k povaze vlády je Turecko stále na pozici kandidátního státu do EU.

Během jeho vládnoucího období se země potýkala s markantním nárůstem uprchlíků proudících ze Sýrie. Prezident umožnil několika milionům syrských uprchlíků azyl v Turecku. Země se aktivně podílí na uklidnění situace v Sýrii, aby se předešlo stejnému vývoji, jako tomu bylo v roce 2015, kdy migrační krize nastala. Prezident podporuje ochranu tzv. „bezpečné zóny“ v

severní části Sýrie, která by umožnila možný návrat uprchlíků.² Roku 2022 vydal oznámení o plánované výstavbě bezpečnostního plotu, který bude čítat okolo 30 kilometrů v severní Sýrii. Podporuje také strategie kontrolované migrace pomocí projektů, které slouží na podporu uprchlíků pro jejich dobrovolný návrat. V poslední době se však lze setkat i s názory na vývoj uprchlické situace, kdy je Turecko vystaveno špatnému hodnocení, kvůli ustalující podpoře nových uprchlíků. (FAHIM, 2022)

Nynější prezident je však často osočován z používání migrační krize ve svůj prospěch. Je si plně vědom strategické polohy své země ve spolupráci s EU. Migraci často používá jako politický nástroj ve prospěch země. Již mnohokrát vyjádřil svůj názor na otevření migračních hranic v případě nedostatečné podpory ze strany EU vůči Turecku. Díky otevření hranic došlo v roce 2020 k vyššímu počtu překročení Řecko – Tureckých hranic uprchlíky. (KUCUKGOCMEN, 2020)

7.4. Vývoj migrační politiky

Migrační politika se v průběhu let měnila v závislosti na aktuálních situacích. V této podkapitole se budeme soustředit na představení vývoje migrační politiky v průběhu let a na představení tureckých národních rozvojových plánů. Politika a rozvojové plány budou představeny od 60. let. 20. století až po současnost.

Migrační politiku lze rozdělit do tří období. Prvním obdobím lze označit 60. léta 20. století, kdy byl kladen důraz na snížení populačního tlaku a remitencí, tedy celkovou podporu hospodářského růstu země. Dalším obdobím je období 70. let 20. století do roku 2000, kdy byl kladen důraz na tureckou diasporu a podporu mezinárodních vztahů. Třetím obdobím se vyznačuje rok 2000 až po současnost. Pro toto období je typická podpora vysoce kvalifikované migrace a technologického pokroku. (KIRISCI, 2003)

Tato tři období lze blíže specifikovat na konkrétní roky. První období lze blíže konkretizovat na rok 1963-1967, kdy byla největší pozornost směřována na emigraci, od které se očekávalo, že zpomalí růst populačního tlaku a chudoby v zemi. Zbylá dvě období lze blíže konkretizovat od roku 1968-1978 a 1978 – až po současnost. Tato dvě období mají společné politické zájmy. Jedním ze zájmů byl stále export pracovní síly do zahraničí s cílem přílivu remitencí. V té samé

² Bezpečná zóna je označení pro území demilitarizovanou zónu během syrské občanské války na území severní Sýrie.

době docházelo zároveň k návratu emigrantů nazpět do Turecka, což pro tureckou vládu představovalo výzvu ve zvládnutí problému nezaměstnanosti. (BIFFL, 2022)

Migrační rozvojové plány byly v zemi realizovány po vojenském převratu v roce 1960 za podpory mezinárodních organizací s primární podporou hospodářského růstu. Hospodářský růst byl podpořen mobilizací zdrojů, podporou investic a probíhající strukturální reformy. Rozvojové plány měly podobu spíše jako politické pokyny, které byly aktivně uplatňovány převážně od roku 1965 až do roku 1980. Turecko je mimo jiné součástí Organizace spojených národů, Mezinárodního měnového fondu a organizace Severoatlantické smlouvy. (MIGRATION POLICY CENTRE, 2016)

Provázanost Turecka a EU lze vysledovat již do 60. let 20. století, kdy se Turecko po podpisu Ankarské dohody stalo jedním z přidružených členů tehdejšího Evropského hospodářského společenství ES. Tato vzájemná provázanost je jedním z důležitých faktorů ovlivňující tureckou migrační politiku od 90. let 20. století. Oblast migrace se dostala do popředí otázek mezi Tureckem a EU v souvislosti s přístupovými rozhovory, na jejichž základě se odvíjejí rozhodování pro vstup do EU. Turecko má status kandidátské země od roku 1993. Migrační politika tak byla ovlivněna statutem „migrační přechodné země“ a snahou o členství v EU, které bylo a stále je posuzováno pesimisticky s ohledem na polohu Turecka a nedostatečnou kontrolu na pozemních hranicích s Íránem, Irákem a Sýrií. V roce 2002 byla přijata legislativa, díky které bylo obchodování s lidmi posuzováno jako kriminální zločin. V roce 2003 byla provedena legislativní úprava v zákoně o občanství s ohledem na boj proti nelegální migraci a ochranu práv imigrantů v Turecku. V roce 2005 Turecko přijalo Akční plán pro azyl a migraci, jehož implementace a propojení s praxí mělo nedostačující tempo s ohledem na migrační toky. Zákon o cizincích a mezinárodní ochraně byl vypracován v roce 2013, který vypracoval právní a institucionální rámec pro řízení a správu migrace a azylu s posílenou soudní a policejní spoluprací, která koresponduje a je v souladu s EU. (ICDUYGU, 2015) Téhož roku proběhla migrační reforma, kdy Turecko přijalo zákon o cizincích a mezinárodní ochraně. Reforma proběhla na základě přístupového partnerství s EU v roce 2001, který obsahoval plán, díky kterému bude zapotřebí v následujících letech provést reformy v migrační politice tak, aby korespondovaly se zásady migrační politiky EU nejen s ohledem na lidská práva a na humánnější přístup. (NORMAN, 2020) Od roku 2016 funguje spolupráce mezi EU a Tureckem v rámci provádění prohlášení v návaznosti na migrační krizi. Konkrétně se jedná o prohlášení o zpětném návratu nelegálních migrantů z řeckých ostrovů nazpět do Turecka.

7.4.1. Právní rámec

Pro propojení právního rámce spolu s uprchlickou krizí je nutné pochopit, které rámce jsou aplikovány na národní i nadnárodní úrovni. Jedním z nejdůležitějších dokumentů je Ženevská úmluva z roku 1951. Turecko bylo jedním z původních signatářů Úmluvy o uprchlících z roku 1951, kdy zároveň podepsalo její protokol z roku 1967, který zahrnuje „geografická omezení“. Pojem „geografická omezení“ znamená, že Turecko má plnou odpovědnost za uprchlíky, kteří pocházejí z členských zemí Rady Evropy. Z tohoto důvodu Turecko nepovažuje syrské uprchlíky, za právoplatné. (BOLUK a kol. 2016)

Do roku 1994 země nedisponovala žádnou komplexní legislativou, která vymezovala postavení vůči uprchlíkům a žadatelům o azyl. V říjnu roku 2011 byli syrští uprchlíci v Turecku označeni jako „dočasní uprchlíci“. V roce 2014 byl syrským uprchlíkům přidělen status dočasné ochrany, která zahrnuje dočasnou ochranu výlučných práv zahrnující přístup k péči, přístřeší a k základním lidským potřebám. (BOLUK a kol. 2016)

V roce 2013 země přijala komplexní zákon o cizincích a mezinárodní ochraně (dále jen LFIP), který stanovuje závazky vůči všem osobám, kteří potřebují poskytnout mezinárodní ochranu bez ohledu na zemi původu. Zákon mimo jiné vytvořil Generální ředitelství pro řízení migrace (dále jen DGMM), které je odpovědné za migraci a azyl. Ke konci roku 2018 převzalo DGMM veškeré úkoly související s mezinárodní ochranou, kterou do té doby spravovali společně s UNHCR. Od roku 2018 tedy UNHCR neuděluje v Turecku status uprchlíka. (AIDA, 2023)

FLIP uděluje tři základní typy statusu mezinárodní ochrany v souladu s „geografickým omezením“. První typ statusu je udělován v souladu s Úmluvou z roku 1951, tedy osobám pocházejících z členských zemí Rady Evropy. Druhý typ je udělován taktéž osobám, které spadají do definice uprchlíka, dle úmluvy, ale nepocházejí ze členských zemí Rady Evropy. Těmto osobám je udělen status „podmíněného uprchlíka“. Třetí typ statusu je udělen osobám, které nesplňují kritéria pro status uprchlíka dle úmluvy, ale v případě jejich navrácení do země původu by byli vystaveni trestu smrti nebo násilí. Tyto osoby pak dostanou status „doplňkové ochrany“. (AIDA, 2023)

7.5. Turecko jako tranzitní a cílová země

Turecká republika se v průběhu let vyvíjela a přetvářela dle aktuálního dění. Cílovou zemí je zhruba od 20. let 20. století, většinou pro imigranty z Balkánských zemí. Stejně tak během studené války uteklo tisíce žadatelů o azyl do Turecka z komunistických států východní Evropy a Sovětského svazu. Od 80. let 20. století směřovaly cesty žadatelů o azyl spíše do západní Evropy, kvůli zásahu turecké armády do civilní politiky, která vedla k nárůstu násilí vůči kurdské menšině, která do dnešní doby pobývá na území Turecka. (KIRISCI, 2003)

V současné době nese stát status jak cílové, tak tranzitní země. Identita Turecka se však změnila ze země emigrace a tranzitu na cílovou zemi pro migranty prchající před politickým a válečným konfliktem v zemích jejich původu. Tranzitní zemí pak především pro migranty a uprchlíky, kteří mají v plánu putovat do Evropy nebo členských zemí EU. Díky své geopolitické poloze tvoří most na trase z Blízkého východu do Evropy. Otevřené konflikty, které probíhají v sousedních státech, ovlivňují migrační diaspory. V současné době Turecko hostí nejvíce uprchlíků a migrantů ze Sýrie. Dalšími zeměmi původu je Írán, Irák, Somálsko, Afghánistán, ale také i země Subsaharských zemí, Magrebu a Maroka. (IOM, 2023) Od roku 2011 je Turecko hlavní klíčovou zemí v subregionu především pro uprchlíky ze Sýrie, kvůli probíhajícímu konfliktu v zemi. Počet osob čítá okolo 4 milionů, které zahrnují i násilně vysídlené osoby.

Na trase východního Středomoří do Řecka a na Kypr je Turecko považováno za hlavní tranzitní zemi a trasu. Turecko vykazuje tranzitní bod pro migraci po souši i po moři. V roce 2015 byla tato trasa nejvíce využívanou trasou pro nelegální migraci do zemí EU s celkovým počtem 885 386. (FRONTEX, 2020)

Dle zprávy organizace UNHCR je Turecko aktuálně tranzitní i hostitelskou zemí pro největší počet uprchlíků na světě s počtem necelých 4 mil. osob. Konkrétně tedy 3,6 mil. Syřanů pod dočasnou ochranou a uprchlíků pod mezinárodní ochranou a žadatelů o azyl s počtem 318 000 osob. (UNHCR, 2023)

7.6. Vstupní a výstupní body migrace

Preference migračních tras se v průběhu času neustále mění. V případě migračních tras do zemí EU se podoba mění v reakci na politiku samotných zemí EU, ale i na politiku v dalších středomořských zemích. Stejně tak je volba trasy zvolena v návaznosti na aktuální převaděčské služby v regionu.

V případě hlavních vstupních bodů do Turecka pro migranty a uprchlíky pro příchod po souši jsou provincie Hatay a Kilis a město Silopi nejvyhledávanějšími oblastmi. Dále také město Şanlıurfa pro vstup ze Sýrie. Çukurca je pro vstup osob proudících z Iráku a pro osoby proudící z Íránu pak provincie Doğubeyazıt. (IOM, 2017)

Výstup ze země je možný prostřednictvím letecké, námořní a pozemní dopravy. Pro leteckou dopravu jsou nevýznamnější město Istanbul a Ankara. Leteckou dopravu prostřednictvím mezinárodních letišť využívají žadatelé o azyl, kteří se snaží dostat do geograficky odlehlejších zemí EU. Další využívanou trasou je již zmíněná trasa východního Středomoří do Řecka a Bulharska překračující pozemní společné hranice přes Egejské moře. Tato trasa je nejvíce užívanou trasou pro nelegální formu migrace. Další možností je pak cesta přes Černé moře do Rumunska nebo cesta přes střeozemní moře do Itálie. Využívaná je taktéž trasa na ostrovní stát Kypr. (MIGRATION CONTROL, 2020)

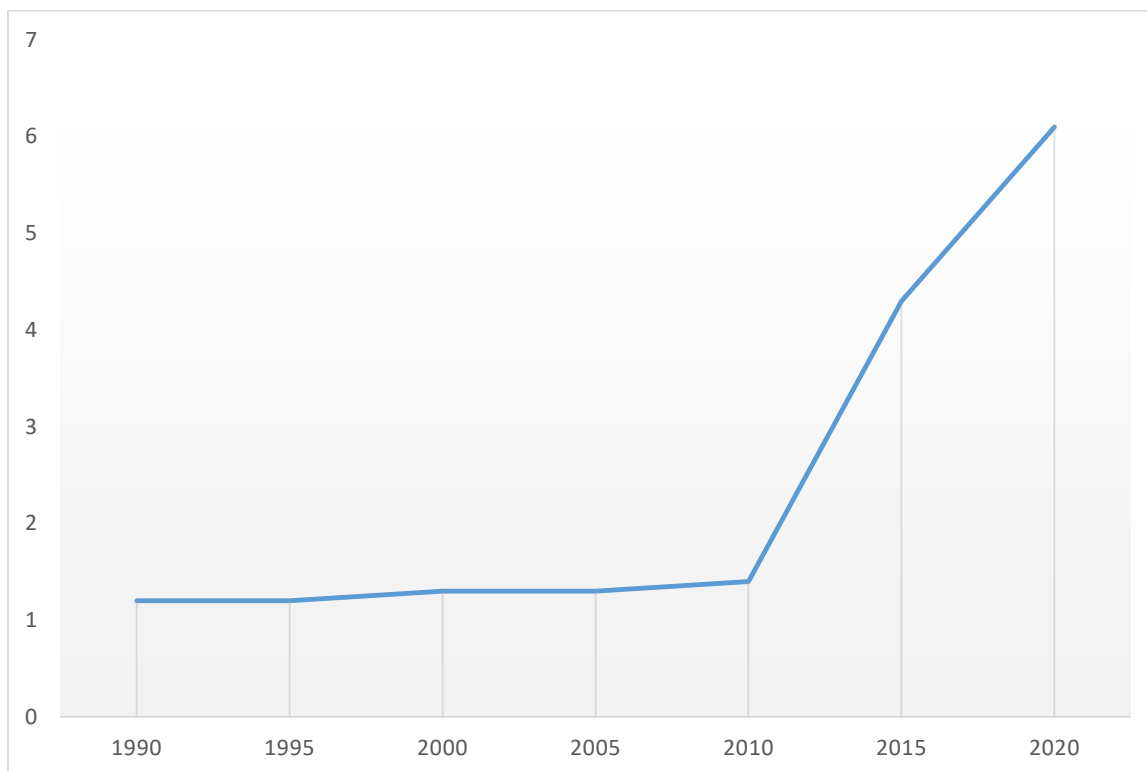
Konkrétními výstupními body po moři jsou města Çeşme, Ayvalık, Didim, Bodrum aj. Mezi hlavní pozemní body pro výstup patří město Edirne, vedoucí do Řecka a Bulharska, a Kırklareli rovněž do Bulharska. (IOM, 2017)

7.7. Vývoj migrace

Vývoj turecké migrace je poháněn obdobnými faktory, jako tomu je i v případě Maroka. Země je vzhledem k její geografické poloze brána jako most mezi Evropou a Asií. Mimo jiné také sama nabízí bezpečné prostředí pro migranty a uprchlíky, kteří jsou vystaveni bezpečnostním problémům v zemi jejich původu. Vývoj migrace v daném regionu je nejvíce ovlivněn válečnými konflikty, které sužují okolní státy. Především se jedná o migranty a uprchlíky ze Sýrie, Afghánistánu, Iráku, Íránu aj. ale také ze zemí afrického kontinentu. (IOM, 2021) Dalším faktorem je také ekonomická situace země, která je jednou z nejvyspělejších v západní části

Blízkého východu. Sociální zabezpečení, oblast zdravotnictví a školství jsou také jedny z významných důvodů pro migraci.

Graf 2: Vývoj počtu migrantů v Turecku 1990-2020

Zdroj: Migration data portal, vlastní zpracování, 2023

Popis grafu: Číselné údaje jsou vyjádřeny v milionech. Od 90. let. 20. století až do roku 2010 byly hodnoty v rozmezí od zhruba 1,2 – 1,3 mil. bez jakýchkoli velkých výchylek. Značný rostoucí trend lze vidět od roku 2011, což bylo také zapříčiněno Arabským jarem a válečným konfliktem v sousední Sýrii. V roce 2010 činila hodnota migrace 1,4 mil., přičemž hodnota v roce 2015 vzrostla na 4,3 mil. Migrace však stále pokračuje a nejvyšší hodnotu má rok 2020, konkrétně tedy 6,1 mil. osob. Ve stejném roce činil počet migrantů v dané zemi 7,2 %.

8. Mezinárodní organizace pro migraci

Hlavními aktéry v otázkách migrace na světě jsou organizace UNHCR a IOM. Jedná se o institucionální organizace, které mají globální dosah. Spolu s nimi v terénu působí také řada mezinárodních organizací, jako je například OXFAM, která je složena z 18 organizací nebo například UNICEF. V této kapitole si představíme první dvě zmíněné organizace s největším dosahem, které působí na území Turecka a Maroka.

8.1. Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky – UNHCR

Úřad, pod anglickým názvem „*United Nations High Commissioner for Refugees*“, je organizací pod záštitou OSN, která působí na globální úrovni. Úřad zahájil svou činnost 1. ledna 1951, kdy byl vytvořen primárně pro pomoc Evropanům, kteří opustili své domovy během 2. sv. války. V současnosti je úřad jednou z hlavních světových humanitárních organizací, jejímž primárním posláním je záchrana životů, zlepšení životních podmínek a ochrana práv pro uprchlíky a vnitřně vysídlené osoby, které nemají státní příslušnost. Mandátem UNHCR je také zajistit a poskytnout uprchlíkům mezinárodní ochranu. (UNHCR, 2004) Úřad působí celkem ve 132 zemích po celém světě v oblastech zajištění základních lidských potřeb pro život, ale také poskytuje například i přístup ke vzdělání aj. (UNHCR, 2023).

Agentura spolupracuje s místními vládami, s organizacemi občanské společnosti, ale i s neziskovými organizacemi na regionální i globální úrovni (UNHCR, 2023). Úřad registruje osoby, které se ocitly v nouzi. Shromažďování údajů o osobách se v průběhu času mění v závislosti na tom, o jakou skupinu uprchlíků se v danou dobu jedná. Registrace je jedním ze základních nástrojů sloužících pro ochranu uprchlíků. (UNHCR, 2003)

8.1.1. UNHCR a jeho působení v Turecku

Turecká republika se potýká s největším počtem uprchlíků již devátý rok po sobě. V současnosti se v zemi nachází téměř 4 milióny uprchlíků a žadatelů o azyl. Agentura UNHCR působí v Turecku od roku 1960. Jedna z největších národních kanceláří se nachází v Ankaře, přičemž terénní pobočky jsou v dalších šesti městech.

Jedny z novodobých a hlavních oblastí práce úřadu je správa a koordinace agentur OSN na podporu správné reakce Turecka na syrskou uprchlickou krizi, která započala v roce 2011. Další oblastí je zajistit přístup ke složkám sociální podpory pro osoby, které díky daným okolnostem vyžadují mezinárodní ochranu. Dále poskytuje humanitární pomoc nejen v tureckých uprchlických táborech za pomoci tureckých státních orgánů a stejně tak přispívá k posílení stávajícího azylového systému, který v zemi aktuálně funguje.

UNHCR v regionu spolupracuje s příslušnými ministerstvy, nevládními organizacemi, agenturou OSN, veřejným i soukromým sektorem. Zároveň také podporuje turecké úřady při poskytování poradenství pro uprchlíky nejen skrze humanitární pomoc, ale také pomoc při ochraně. K prosinci 2022 UNHCR registrovalo 3,6 mil. Syřanů pod dočasnou ochranou a 318 tisíc uprchlíků a žadatelů o azyl je ze Sýrie.

(UNHCR, 2023)

8.1.2. UNHCR a jeho působení v Maroku

Marocké království je současně tranzitní i hostitelskou zemí, přičemž největší počet uprchlíků se nachází ve městě Casablanca. Aktuální situace dle průzkumu samotné organizace se oproti předcházejícímu roku 2022 změnila. Počet uprchlíků a žadatelů o azyl se téměř zdvojnásobil. UNHCR v regionu působí již mnoho let, přičemž se aktivně zapojuje do spolupráce s marockými orgány v rámci Národní strategie SNIA. V současnosti UNHCR vytváří lepší koordinaci správy v oblasti evidencí nových žádostí o azyl a určování statusu uprchlíka. Organizace poskytuje nouzové ubytování, přístup ke zdravotnickým službám, poskytuje finanční prostředky na podporu zápisu do školy a jiné nápomocné aktivity na uspokojení rostoucích potřeb ochrany násilně vysídlených lidí.

UNHCR v regionu spolupracuje s Marockým ministerstvem zahraničních věcí, které je hlavním vládním partnerem. Další spolupráce je z řad příslušných ministerstev, akademických partnerů a jiných institucí.

K prosinci 2022 UNHCR registrovalo 9 702 uprchlíků a 8 400 žadatelů o azyl v 79 lokalitách po celé zemi, přičemž nejvyšší zastoupení osob je taktéž ze Sýrie.

(UNHCR, 2023)

8.2. Mezinárodní organizace pro migraci (IOM)

Mezinárodní organizace pro migraci (dále jen IOM) je přední mezivládní organizací, která působí globálně v mnoha zemích a je zároveň nejznámější organizací, která se zabývá otázkami migrace. IOM působí i v našich zájmových oblastech. Aktivně se zapojuje do migrační strategie a pomoci jak v Turecku, tak v Maroku, kteří jsou taktéž členy této organizace. Hlavní sídlo organizace se nachází ve Švýcarsku, přesněji tedy v Ženevě. Organizace byla založena v roce 1951. Mezi členy organizace se řadí přes 175 států z celého světa, přičemž dalších 8 zemí má pouze pozorovatelský status. Spolupráce v oblasti migrace a rozvoje probíhá za pomoci vládních, mezivládních i nevládních partnerů. (IOM, 2022) Formálně je IOM řízena svými členskými státy. Zda je IOM autonomní je však diskutabilní. Samotné řízení migrace je v oblasti státní suverenity jednotlivých států (PÉCOUD, 2017).

IOM má širokou škálu zájmových oblastí. Mezi zmíněné zájmové oblasti patří různé aspekty migrace, kterými mohou být například asistované dobrovolné návraty a zároveň případná reintegrace migrantů, pracovní migrace, prevence a kontrola možného obchodu s lidmi, integrace cizinců a jiné. Globálně se IOM věnuje podpoře humánní a řízené migrace s pomocí služeb a poradenství nejen migrantům, ale také samotným vládám členských států. Mimo jiné také podporuje spolupráci v migračních záležitostech, poskytuje praktické řešení při migračních problémech a krizích a poskytuje humanitární pomoc migrantům při migračních krizích. Humanitární pomoc zaštiťuje jak pro migranty, tak pro uprchlíky a vnitřně vysídlené osoby. (IOM, 2022)

Mezi 4 prioritní aktivity organizace patří migrace a rozvoj, usnadnění migrace, regulace migrace a nucená migrace. Dále také prosazuje mezinárodní migrační práva, politické debaty, poskytování poradenství a ochrana práv samotných migrantů i z genderového hlediska. Prosazuje zájmy migrantů na sociální, kulturní i ekonomické úrovni, stejně tak i jejich svobodu pohybu. (IOM, 2022) IOM je klíčovým humanitárním i rozvojovým aktérem. Dlouhodobě pracuje s uprchlíky a zapojuje je do aktivit (PÉCOUD, 2017).

V této kapitole bude také představeno působení organizace IOM v našich zájmových územích. Jejich působení a participaci v daných oblastech pomoci a spolupráce. Působení bude také doplněno o hodnocení daného státu ze strany organizace IOM. V roce 2015 vypracovala organizace IOM Rámec pro řízení migrace (MiGOF), který má členskými zeměmi pomoci definovat jak by mohla vypadat správně řízená migrace. Členské státy tuto iniciativu podpořily. Hodnocení probíhá na základě ukazatelů, které lze použít v šesti základních oblastech.

Konkrétně tedy hodnocení států v oblastech:

- Bezpečná, uspořádaná a pravidelná migrace
- Práva migrantů
- Přístup vlády
- Partnerské vztahy
- Blaho migrantů
- Mobilita dimenze krizí

8.2.1. IOM a jeho působení v Maroku

Organizace IOM působí v Maroku od roku 2001. Maroko je zemí původu osob, tranzitní, ale i cílovou zemí. Země je vystavena náporu především v kategorii zmíněné tranzitní země. Také v této souvislosti musela země zlepšit své migrační a integrační politiky. Byla vytvořena Národní strategie pro migraci a azyl v letech 2014–2017, spolu s kampaněmi a novými zákony. Spolupráce marockého IOMu a marocké vlády je na národní i konkrétní regionální úrovni. IOM zaměřuje své aktivity v Maroku ve třech hlavních tematických okruzích.

Jsou jimi:

„*Migrace a rozvoj*“ – Dle Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj je migrace chápána jako hnací silou pro udržitelný rozvoj zemí. Migrační a rozvojové programy spočívají v podpoře vlád s cílem maximalizovat socioekonomické příležitosti, s použitím migračních politik orientovaných na rozvoj.

„*Přímá pomoc migrantům*“ – IOM v Maroku podporuje ochranu, přímou a důstojnou pomoc v nouzi migrantům. Především pro speciální skupinu migrantů, jako jsou děti bez doprovodu rodičů nebo blízkých, odloučené děti a migranty, kteří se stali

oběťmi obchodu s bílým masem. V tomto ohledu IOM spolupracuje jak s vládními, tak nevládními partnery.

„Podpora mládeže“ – IOM pomáhá také v oblasti neformálního vzdělávání, budování potřebných kapacit pro jejich působení, volnočasových aktivit, společenských aktivit, a také v hledání a umožnění přístupu k jejich uplatnění a zaměstnání.

(IOM, 2022)

8.2.1.1. Přehled správy migrace

Organizace IOM vypracovala soubor jistý ukazatelů, na jejichž základě hodnotí fungování a správu organizace v daných zemích. Hlavní zjištění se týkají dodržování mezinárodních norem a naplňování práv migrantů. Ve zprávě z roku 2017 byly vyzdvihnuty příklady dobře rozvinutých oblastí a příklady oblastí, které mají potenciál pro zlepšení.

Mezi první oblast pozorování a hodnocení byla oblast dodržování mezinárodních norem a plnění práv migrantů. V této oblasti si Maroko vede velice obstojně, neboť migrantům nabízí příznivé podmínky pro získání dlouhodobého pobytu na svém území. V prvním tříletém období musí cizinci povolení každoročně obnovovat. Po uplynutí tří let mohou cizinci žádat o povolení na desetileté období, přičemž není nutné každoročně povolení obnovovat. Cizinci s trvalým pobytem mohou také po 5 letech žádat o státní občanství. Podmínkami pro udělení jsou zdraví, dobrá znalost arabštiny a doložení dostatečných prostředků na živobytí. Od roku 2013 je dětským migrantům umožněno zapojit se do národního vzdělávacího systému. Migrující pracovníci mají umožněný přístup k zaměstnání ve veřejných službách s výjimkou povolání obnášející vykonávání výkonné veřejné moci a bezpečnostních zájmů ochrany státu. Od roku 2017 byla také zavedena platforma „Teachir“ s cílem usnadnit proces pro získávání pracovních víz. V této zájmové oblasti byly také vyhodnoceny oblasti, ve kterých je prostor pro zlepšení a potencionálního rozvoje. Hlavním bodem pro zlepšení byla ratifikace Úmluvy o migraci za prací z roku 1949. Dále byl také zmíněn obtížnější přístup migrantů na trh práce, přesněji tedy ve formálním soukromém sektoru. Dalším bodem bylo vyzdvižení sociálního zabezpečení, které se po vydání této konkrétní a zároveň doposud poslední zprávy vyhodnotilo jako nedostačující. A to z toho důvodu, že nelegální migranti mají nárok pouze na akutní ošetření a pro případnou následovnou péči jsou odkázáni na organizace občanské společnosti.

Další oblastí je formulace politiky a vládní přístup, neboť v zemi funguje řada vládních struktur, které formulují a řídí migrační politiku. Nejvyššími orgány jsou daná ministerstva, mající odpovědnost za koncipování a koordinaci migrační politiky. Dalším odpovědným orgánem je Národní rada pro lidská práva pověřena monitoringem stavu migrantů a uprchlíků žijících nebo dočasně pobývajících v Maroku a pravidelně o tom informuje ve svých publikacích. Ministerstvo také postupně uceluje vertikální soudružnost politik svými pravidelnými intervencemi pro shromažďování údajů. Avšak přes tuto snahu stále existuje prostor pro zlepšení, neboť sčítání lidu, domů a bytů je ve spojení s migranty zveřejňována pouze sporadicky.

Třetí oblastí je zhodnocení spolupráce mezi partnery. Maroko se aktivně zapojuje do řešení otázek migrace na mezinárodní úrovni, prostřednictvím platformy IOM a Rabatského procesu, který sdružuje zhruba šedesát afrických a evropských zemí pro podporu migračních tras a procesů. Mimo jiné má země navázáno více partnerství s organizacemi občanských společností, přičemž nejdůležitější organizací je Marocký červený půlměsíc, který pravidelně poskytuje dotace.

V oblasti zlepšení socioekonomického blahobytu migrantů země výrazně zlepšila přístup k zahraničním studentům, kdy jejich počet není stanoven žádnými kvótami. Zahraniční studenti tak mají plné právo ke studiu na veřejných vysokých školách. K uveřejnění zprávy z roku 2017 se počet studentů ze subsaharské oblasti pohyboval okolo 54 %. Nicméně studenti nemají ze zákona možnost pracovat během svých studijních let. Z finančního hlediska vláda aktivně podporuje a formalizuje remitence. V pracovní oblasti má země podepsány dvoustranné dohody o pracovních smlouvách se zeměmi Evropy a Blízkého východu. Mezi oblastmi s potencionálním rozvojem byl například zahrnut převod prostředků do Maroka, neboť jejich náklady jsou stále velmi vysoké.

Předposlední zkoumanou oblastí je mobilita osob v případě krizí, kdy se zkoumá typ a úroveň připravenosti dané země. Krizí se rozumí katastrofy environmentálního nebo konfliktního charakteru. V případě, že by se země dostala do výše zmíněných situací, je schopna poskytnout pomoc marockým občanům žijících v zahraničí prostřednictvím velvyslanectví a generálních konzulátů. Taktéž je schopno poskytnout repatriaci svých občanů a aktivně podporuje přístup migrantů k humanitární pomoci z řad jiných států, organizací apod. Avšak pokud by tato situace nastala, nemá země konkrétní strategii na pomoc migrantům, ať už během krize nebo po ní.

Stejně tak je patrná absence politiky pro řešení migračních pohybů v důsledku živelných pohrom.

Poslední oblastí je průzkum migrace v kontextu její bezpečnosti, řádnosti a pravidelnosti. Pro usnadnění návratu Marockých obyvatel zpět do své země se aktivně zapojují nejen Marocké úřady, ale také iniciativa IOM a Rozvojového programu OSN. K repatriaci Maročanů slouží mimo jiné projekt Shakara, který je financován EU. Pro řádný přístup k informacím a možnostem poskytování víz provozuje vláda internetové stránky. V případě, že migranti nemají přístup k internetu, mají možnost využít smíšeného systému vydávání víz online nebo papírovou podobou. Vše je evidováno v elektronické databázi. Prostor pro zlepšení v této oblasti nastává především v boji proti obchodování s bílým masem, neboť země nemá v tomto směru aktivní strategii.

(IOM, 2017)

8.2.2. IOM a jeho působení v Turecku

Organizace IOM svou první pobočku kanceláří otevřela v Turecku roku 1991. Stalo se tak po válce v Perském zálivu, která skončila téhož roku. Oficiálním členem organizace IOM se Turecko stalo v pozdějších letech, konkrétně v roce 2004. Organizace se aktivně zapojuje do řešení mnoha problémů a dopomáhá k rozvoji vládních kapacit pro řízení migrace a zároveň úzce spolupracuje s tureckou vládou. Pomoc ze strany IOMu se zaměřuje nejen na řízení migrace, ale také na podpůrné související složky, jako je například správa hranic, pracovní integrace migrantů a uprchlíků, přistěhovalectví a taktéž se zaměřuje na dlouhodobé dopady migrace. IOM, jakožto agentura pod záštitou OSN, poskytuje pomoc turecké vládě pro systém řízení migrace od jednotlivých fází a složek migrace, až po otázky lidských práv.

(IOM, 2023)

8.2.3. Přehled správy migrace

Organizace IOM vypracovala taktéž soubor jistý ukazatelů, na jejichž základě hodnotí fungování a správu organizace v Turecku. Hlavní zjištění se týkají dodržování mezinárodních norem a naplňování práv migrantů. Ve zprávě z roku 2018 byly vyzdvihnuty příklady dobře rozvinutých oblastí a příklady oblastí, které mají potenciál pro zlepšení.

První oblastí hlavního pozorovaného zjištění je oblast dodržování mezinárodních standardů a jeho následujícího plnění z pohledu práv migrantů. Mezi příklady dobře rozvinutých oblastí patří zákon o mezinárodní pracovní síle č. 6735 z roku 2016, jehož hlavním cílem je správa politik pracovní migrace a její integrace nejen pracovníků, ale i postupů. V rámci zákona stát zavedl takzvanou tyrkysovou kartu, která má cizincům usnadnit procesy při pracovních záležitostech. Karta se týká také zahraničních studentů. Téhož roku bylo také zavedeno nařízení o pracovním povolení pro cizince, zaručující jejich dočasnou ochranu. Mimo jiné má každý cizinec právo na sociální zabezpečení. Při doložení legální adresy má každý cizinec přístup ke zdravotním službám v rámci všeobecného zdravotního pojištění, za předpokladu, že získá povolení k pobytu. Nutno zmínit, že se na tuto možnost o získání všeobecného zdravotního pojištění pro cizince vztahuje zároveň i jejich povinnost, jakožto jedince mít své soukromé zdravotní pojištění, při žádosti o pobyt. Pokud cizinec doklad nedrží, má přístup pouze k pohotovostním zdravotním službám. V oblasti vzdělávání země postupuje dle článku 42 ústavy, který stanovuje, že nikdo nesmí být zbaven práva na vzdělání, včetně cizinců. V případě dlouhodobých pobytů, cizinec získává povolení na základě jeho osmi ročního pobytu v zemi, za předpokladu, že poslední tři roky nepobíral a nevyužíval žádné sociální pomoci. Zároveň také musí doložit, že jakožto cizinec disponuje prostředky na živobytí, zdravotnické pojištění aj.

Oblast s potencionálem pro rozvoj v podkategorii mezinárodních standardů je přístup k trhu práce, neboť existují omezení, která právy separuje cizince od příslušníků turecké republiky. Druhou oblastí je formulace politiky, kde jsou taktéž zmíněny příklady dobře rozvinutých oblastí. Mezinárodní politiky pro pracovní síly cizinců jsou vytvořeny na základě mezinárodních a regionálních modelech mobility lidí, také na základě bilaterálních a unilaterálních smluv, dohod, paktů aj., jejichž je stát smluvní stranou. Pomoc pro cizince v orientaci poskytuje komunikační centrum, které se stará mimo jiné o vízové řízení, povolení k pobytu a o obecnou pomoc cizincům. Na stejném komunikačním portálu, které je mimo jiné

dostupný i v online verzi, je možné zjistit veškeré údaje a podmínky země v daných oblastech. Údaje o cizincích zveřejňuje primárně Turecký statistický institut Turkstat, který každoročně shromažďuje a zpracovává informace o stavu zahraničního obyvatelstva. Turkstat není jedinou institucí, která zpracovává tyto údaje, mezi další patří například MoFLSS a İŞKUR, což jsou instituce, které se soustředí na údaje z oblasti trhu práce. V této oblasti měla země pro daný rok vytvoření této zprávy nedostatky v podobě neaktualizované migrační strategie. Konkrétněji tedy Národní rozvojový plán pro období 2014-2018, ve kterém je migrace zmíněna ve stručném znění a není nijak hlouběji konkretizována. Také Národní akční plán pro migraci a azyl z roku 2005 nezohledňuje dopady migrace na místní ekonomickou sféru.

V oblasti spolupráce s partnery při řešení migrace je Turecko součástí regionálních i globálních dialogů o migraci. Také je účastníkem bilaterálních dohod, jednání a diskuzí o migraci, především se členskými státy EU. Dvoustranné dohody se zaměřují primárně na oblasti sociálního zabezpečení a pracovní síly. Do řešení migračních otázek země aktivně zapojuje také organizace vedené občanskými společnostmi. Aktivně jsou také zapojeni členové diaspor do vytváření a provádění migračních politických procesů. Turecko prozatím není součástí žádné regionální dohody pro podporu pracovní mobility osob.

Ke zlepšování socioekonomického blahobytu migrantů napomáhá Turecká agentura práce İŞKUR, která pravidelně provádí analýzu potřeb trhu práce a zároveň informuje o volných pracovních pozicích. Země má formální dvoustranné dohody o práci se zeměmi EU, blízkého východu, ale také s Austrálií. Taktéž je členem G20 pro usnadnění toků remitencí. Odpovědnost za ověření odborných dovedností migrantů, kteří se ucházejí o práci v Turecku, má úřad pro odbornou kvalifikaci. V případě pracovních příležitostí pro zahraniční studenty je možné získat částečný úvazek, pouze za předpokladu, že ukončí první ročník vysokoškolské docházky. Prostor pro rozvoj avšak nadále zůstává v sektoru školství, neboť výše vynaložených finančních prostředků cizích státních příslušníků na státních univerzitách je dvojnásobně až trojnásobně vyšší.

Pro účinnost mobility v krizových situacích vytvořilo Turecko systém pro řízení katastrof, zahrnující zákony a plány, na podporu všech osob, bez ohledu na jejich státní příslušnost a aktuální status. Turecký úřad pro zvládání katastrof a mimořádných událostí (AFAD) vypracoval Národní strategii a akční plán pro zemětřesení na rok 2012–2023, který je poskytnut záchranným a jiným službám. Země usnadnila imigrační postupy pro migranty, jejichž domovská země čelí krizi. V případě krize, nejsou Turecké systémy nouzové komunikace pro

migranty jazykově zpřístupněny pro všechny migranty a uprchlíky. Veškeré informace jsou sdělovány pouze v tureckém jazyce, což pro masivní příliv syrských uprchlíků představuje potíže.

Poslední zkoumaná oblast analyzuje přístup zemí k řízení migračních toků z bezpečnostního, řádného a pravidelného hlediska. Aktivní elektronický systém PoINet, který je propojen s policejním integrovaným systémem sleduje překročení vízové povinnosti veškerých migrantů. Vízové povinnosti jsou poskytovány jak elektronickou, tak tištěnou formou. Země poskytuje program asistovaného dobrovolného návratu AVVR, s poskytnutím podpory reintegrace migrantů, při jejich návratu do domovských zemí.

(IOM, 2018)

9. Uprchlícké tábory

Při migrační krizi hrají jednu z hlavních rolí uprchlické tábory, které migrantům a uprchlíkům poskytují azyl, přístřeší a obstarávají potřebné prostředky pro uspokojení základních lidských potřeb. V případě našich zájmových území jsou tyto tábory stěžejní s ohledem na jejich migrační vývoj v zemích. Tábory jsou často zprostředkované samotnými vládami nebo příslušnými organizacemi, ale také samotnými migranty nebo uprchlíky. V této kapitole se pokusíme přiblížit oblasti, ve kterých se tábory nacházejí.

9.1. Uprchlícké tábory - Maroko

V případě Maroka jsou uprchlické tábory sporné. Většinou se lze setkat s tábory, které se nazývají Saharské uprchlické tábory. Jedná se o tábory na území Tindouf, v pouštní oblasti Alžírsko a také s tábory v Západní Sahaře. Jedná se o obydlenou oblast, která je pod marockou správou a která se taktéž řídí marockými zákony a ústavou. (HUMAN RIGHT WATCH, 2008) V současné době kontroluje zhruba 80 % Západní Sahary Maroko a 20 % Fronta Polisario. Tyto tábory byly založeny zhruba před 30 lety samotnými uprchlíky. Aktuálně nejsou známy konkrétní zprávy ohledně počtu uprchlíků a obyvatel v těchto táborech. V oblasti je tedy patrná

absence sčítání lidu. Obyvatelé těchto táborů se považují za národ v exilu, nikoli za uprchlíky. Původně byly tábory tvořeny stany, nyní se v prostorách nachází hliněné chatrče, které představují podobu malých měst. V průběhu času byly v oblasti zřízeny školní a zdravotnické stanice. Tyto tábory nejsou organizovány mezinárodními organizacemi, ale Frontou Polisario, jehož primárním cílem je vymanit Západní Saharu ze správy Marockého království. (FAOUZ, 2017)

Mezi konkrétní uprchlické tábory na Tindoufu lze vyzdvihnout například tábor Rabouni, který je historicky prvním ze saharských táborů, který vznikl v roce 1975. Dále také druhý největší tábor Laayoune, a to nejen díky své rozloze, ale také díky počtu obyvatel. Největším táborem je tábor Smara, který je zároveň nejrozvinutějším táborem z hlediska infrastruktury. Jedním z nejnovějších táborů je tábor Aussert, který vznikl v roce 1986. V táborech je přístup k základním lidským potřebám, přičemž jsou také zřízeny potřebné sociální služby. (OBSERVATOIRE DES CAMP DE RÉFUGIÉS, 2020)

V konkrétním případě Maroka, tedy poskytování obydlí je většina uprchlíků usazena v osmi městech, kterými jsou Rabat, Casablanca, Oujda, Nador, Temara, Kenitra, Tanger a Marrákeš. Jsou zachyceni v oficiálních zařízeních, ale také i v provizorních táborech v městských částech, kde se dennodenně přes veškerou snahu občanských společností setkávají se špatnými životními podmínkami, jako je nedostatek tepla, špatnou hygienou apod. (INTEGRAL HUMAN DEVELOPMENT, 2017)

9.2. Uprchlické tábory - Turecko

Turecká republika čelila markantnímu nárůstu migrantů a uprchlíků na svém území od roku 2010. Turecko hostí uprchlíky ze Středního východu, Afriky a Afghánistánu. Milníkem byla syrská občanská válka v roce 2011, která zapříčinila mezinárodní mobilitu vysokého počtu syrských obyvatel. V reakci na tuto situaci zřídila pro tyto osoby obydlí v podobě uprchlických táborů. Aktuální počet uprchlických táborů v zemi je zhruba 24, a to v osmi provinciích země. Tábory jsou situovány v provincii Hatay, Sanliurfa, Gaziantep, Kilis, Kahramanmaras, Adiyaman, Osmaniye a Adana. Tábory jsou řízeny jak vládami, tak občanskými společnostmi, ale také i mezinárodními aktéry poskytující pomocnou ruku. (UNITED NATION, 2013)

Mezi nejznámější uprchlické tábory patří tábor v provincii Hatay, kde se nachází jak kontejnerové, tak stanové tábory. První vlna uprchlíků zde zavítala v roce 2011, kde byly

zřízeny prostory a podmínky pro zajištění základních lidských potřeb. Dalším táborem je tábor v provincii Sanliurfa, který je z hlediska velikosti největší v Turecku s největším počtem uprchlíků. Za zmínku stojí také tábor v provincii Gaziantep, který patří také k nejobydenějším táborům v Turecku. (KAHRAMAN a kol., 2017) Většina syrských uprchlíků využívá režimu dočasné ochrany, který je právoplatně mezinárodně uznaným právem. Režim je založen na poskytování ochrany podle mezinárodních uprchlických principů, které nejsou nijak konkrétně časově omezeny v rámci délky pobytu. Celková koordinace spadá pod příslušné Ministerstvo zahraničních věcí a pod operační vedení Ministerstva vnitra pro katastrofy a mimořádné události (dále jen AFAD). (MINISTRY OF INTERIOR, 2021)

Uprchlické tábory jsou zřízeny AFAD a společností Červeného půlměsíce (dále jen TRSC), které poskytují jídlo, přístřeší, sociální služby v podobě vzdělání a zdravotnictví. Podmínkou však zůstává registrace osob, pro rozdělení a přiřazení do příslušných táborů. Dále také mohou migranti a uprchlíci využívat podporu v oblastech, jako jsou sociální aktivity, tlumočení, komunikace, bankovníctví, odborná školení a další služby. (UNITED NATION, 2013) V zemi se také nachází vysoké množství uprchlíků, žijících mimo zřízené uprchlické tábory, především v těsné blízkosti měst, ale také v jejich centrech. Mnoho uprchlíků bylo rozmístěno po tureckých provinciích. Uprchlíci, žijící mimo uprchlické tábory, nemají dostatečný přístup k základním potřebám, jako tomu je ve zřízených táborech, kde probíhá správa a koordinace přílivu pomoci. (BOLUK a kol. 2016)

10. Role Evropské unie

Evropa je dlouhou dobu cílem smíšených migračních proudů. Od 21. století je regulace těchto proudů součástí politik EU vůči mimoevropským zemím. Během posledních několika let přišlo do Evropy z Afriky, Asie a Středního východu velké množství nelegálních migrantů (KNOLL, 2020). Do roku 2011 v rámci bilaterálních dohod byla podpora ze strany EU chápána jako dostačující pro boj proti nelegální migraci. Od roku 2011 avšak nastala destabilizace dosud zavedených praktik a opatření. Příčinou bylo Arabské jaro, které mělo za následek rozsáhlé proudy migračních toků prostřednictvím legální, ale primárně nelegální formy migrace. Násilné konflikty, které probíhaly v Sýrii a Libyi si vyžádaly velké množství vysídlených osob a ukázaly nedostatečnou správu hranic. Vrcholu této krize bylo dosaženo v roce 2015, kdy se zhruba jeden milion migrantů, uprchlíků a žadatelů o azyl dostalo do zemí EU přes Středozemní

moře a Balkánský poloostrov. Převážná většina osob proudila přes Egejské moře mezi Řeckem a Tureckem. V návaznosti na tuto situaci podepsala EU s Tureckem dohodu v roce 2016, která snížila počet nelegálních migrantů proudících do EU. Díky přijetí této dohody získalo Turecko finanční podporu na zvládnutí situace. (RAINERI a kol., 2021)

V rozmezí od roku 2014–2018 se EU celkově potýkala s rapidním nárůstem příchozích migrantů do svých členských států. Ukázalo se, že každá z členských zemí má na řešení této krize odlišný názor, což podkopávalo nohy vzniku uceleného jednotného přístupu. Zatímco evropské společnosti ve finálním výsledku projevovali solidaritu a podporu vůči migrantům, docházelo zároveň k vnitřní krizi v EU, čímž se pozornost na zvládnutí situace obracela také na konkrétní země, ze kterých proudí vysoké počty migrantů. (MOYO a kol., 2020)

Migrační politika se v rámci krize pasovala s vývojem migrace dle aktuálního dění. Spouštěcím mechanismem se však stala až katastrofa ve Středozemním moři. V roce 2015 došlo ke ztroskotání lodi s migranty a žadateli o azyl z Libye do Itálie, která si vyžádala zhruba 400 obětí. Tato událost nastavila prioritní cíle pro další vývoj migrační politiky a opatření ze strany EU. V reakci na námořní katastrofu byla svolána Rada pro zahraniční a vnitřní věci, na řešení otázek této záležitosti. Byl představen tzv. Mogheriniho plán, který obsahoval desetibodový plán na řešení krize, pro jehož plnění bylo zapotřebí mobilizovat veškeré prostředky a nástroje ze zdrojů EU. Mimo jiné byla zapojena i Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž Frontex. (RAINERI a kol., 2021) Hlavní migrační trasy budou představeny v následujících částech práce.

V reakci na migrační krizi představila EU řadu opatření, které se pohybují v různých oblastech zájmu. Patří k nim například poskytnutí humanitární pomoci, posílení vnějších hranic se zeměmi EU, také zlepšení správy a koordinace přístupu k pašování migrantů do zemí EU. Mimo jiné také pomoci členským státům při řešení přílivu vysokého počtu migrantů na svá území. (RAINERI a kol., 2021)

EU má společný evropský azylový systém (dále jen CEAS) od roku 1999, který poskytuje ochranu pro osoby prchající před pronásledováním nebo bezprávím v zemi původu. Jedná se o mezinárodní povinnost zemí dle Ženevské úmluvy o ochraně uprchlíků z roku 1951. Při přijímání uprchlíků mají členské státy kolektivní odpovědnost za jejich důstojné přijetí. Také se zabývá otázkami a podpory legální migrace a následné integrace migrantů. Podpora legální migrace je svým způsobem cesta, jak podpořit ekonomiku a společnost. Migrační politika

vytváří rámec pro legální migraci, přičemž zároveň klade vysoký důraz na míru integrace v hostitelských zemích. (EUROPEAN COMMISSION, 2023)

Pašování migrantů do zemí EU je taktéž jednou z klíčových otázek migrace. Jedná se o kriminální činnost, kterou využívají migranti a uprchlíci při nelegální cestě do zemí EU. Využívání pašeráckých sítí je životu nebezpečné, protože pašeráci využívají různorodé plavidla mnohdy s neakceptovatelným množstvím osob. Pobřežní stráž a námořní služby EU aktivně podporují Evropskou agenturu Frontex o záchranu životů na moři. Mimo jiné má každá ze zemí EU úkol kontrolovat své vnější hranice. (EUROPEAN COMMISSION, 2023)

Klíčovým prvkem pro zvládnutí migrace je její správné řízení. Evropská komise poskytuje podporu pro členské země EU při zavádění a optimalizaci systémů pro řízení migrace a azylu za použití operativní reakce v zemích, primárně pak v Itálii, na Maltě a Kypru, ve Španělsku a Řecku. (EUROPEAN COMMISSION, 2023) Všechny tyto státy jsou klíčové pro migrační trasy z Maroka i Turecka.

10.1. Migrační trasy do EU

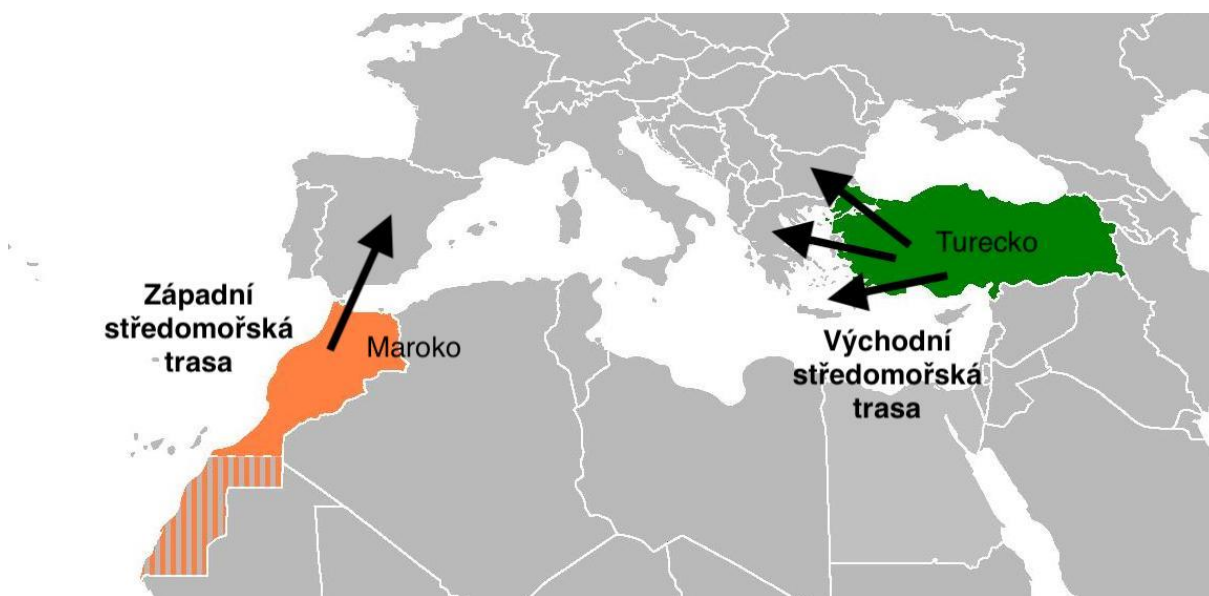
Tato kapitola se bude věnovat vzájemnému vztahu mezi Marokem, Tureckem a EU. Obě naše zájmové země jsou klíčové pro EU z hlediska migračních tras migrantů a uprchlíků. Maroko je jednou z tranzitních zemí, přes kterou proudí do států EU migranti z Afrického regionu. Naopak Turecko slouží mimo jiné také i jako tranzitní země pro migranty a uprchlíky ze zemí Asie. Pro EU jsou díky tomuto faktu země důležité, neboť skrze ně proudí toky migrantů do států EU, které jsou mnohdy jejich cílovou destinací. Cílové země nabízejí migrantům možnosti a příležitosti pro kvalitnější život, než který mají ve svých domovských zemích. Nejvyhledávanější zemí pro migranty z Afrického regionu je Španělsko a Francie. Pro migranty proudící z Turecka je to naopak Německo.

EU představuje sdružení států Evropy, které spolupracují primárně v politické a ekonomické oblasti za účelem vzájemné spolupráce. Skládá se celkem z 27 členských států a funguje od roku 1993. Mezi její zájmové oblasti patří mimo jiné i migrační politika, vzájemná spolupráce a koordinace mezi zeměmi na aktuální situace a snaží se tak vytvořit účinnou a bezpečnou migrační politiku. (EUROPEAN COMMISSION, 2023)

V návaznosti na migrační krizi, jejíž vrchol byl v roce 2015, zavedla EU opatření pro lepší správu vnějších hranic a migračních toků do evropských zemí. Jednalo se především o kontrolu hranic. Díky krizi došlo ke spuštění režimu sdílení informací mechanismu krizového koordinace pod zkratkou IPCR. Primárním cílem bylo pozorování vývoje migračních toků, včasné rozhodování a vylepšení správy sjednaných opatření. Přesněji tedy poskytuje nástroje pro koordinaci politické reakce na krizi mezi danými aktéry. (EUROPEAN COUNCIL, 2023)

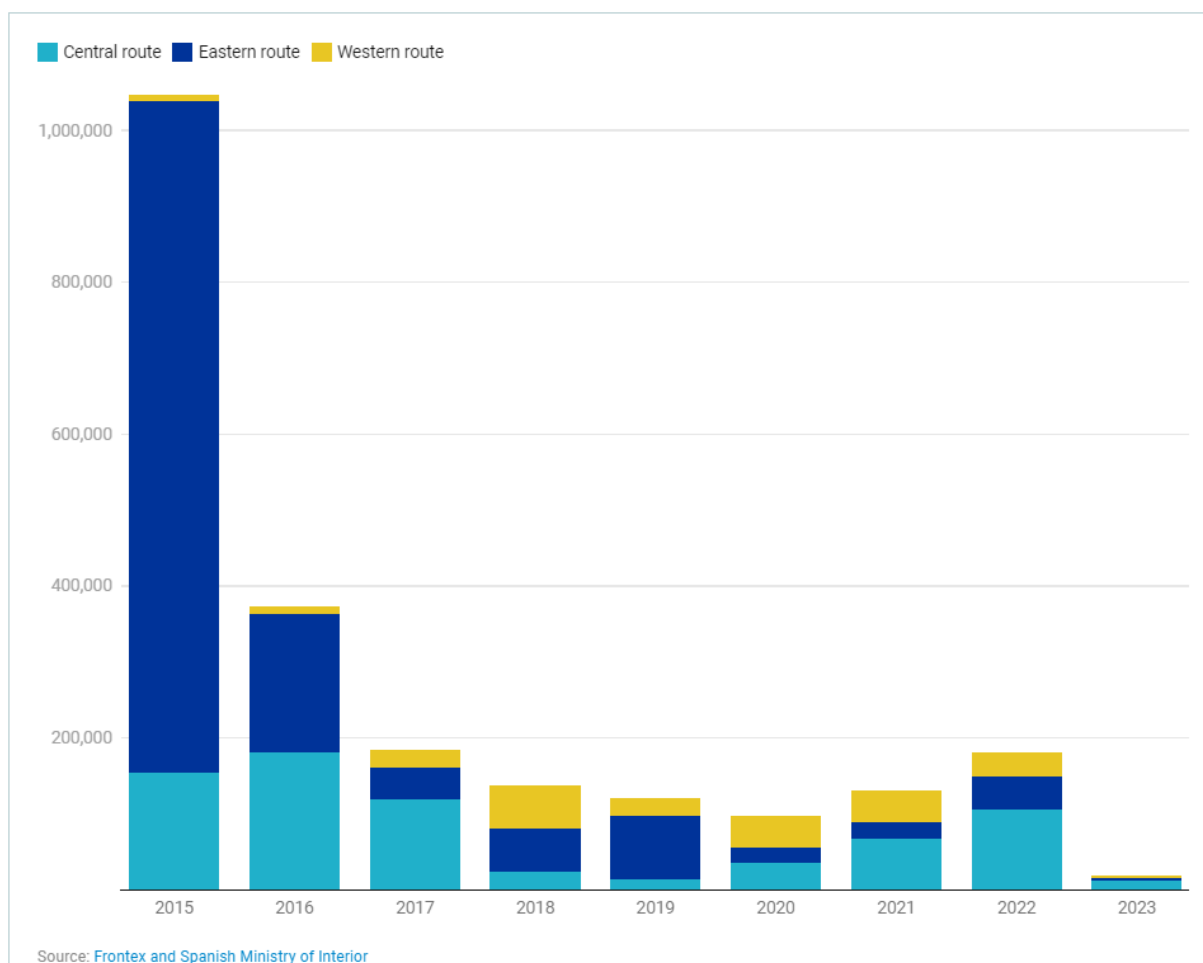
Nejvíce využívanou trasou do EU je cesta východního Středomoří, Západoafrická cesta, cesta západního Středomoří, centrální středomořská cesta a cesta přes západní Balkán. Pro Marocké království je stěžejní trasa západního středomoří, kde probíhají nepravidelné příjezdy do Španělska po moři, ale i po souši prostřednictvím španělských enkláv v severní části Afriky. Významnou cestou pro Maroko je i Západoafrická cesta prostřednictvím letecké dopravy na Kanárské ostrovy. Pro Tureckou republiku je pak stěžejní centrální středomořská cesta pro nepravidelné námořní příjezdy do Itálie a cesta východního středomoří. Cesta východním středomořím slouží k nepravidelným příjezdům do Řecka, Kypru a Bulharska. (EUROPEAN COUNCIL, 2023)

Obrázek 1: Migrační trasy do EU z Maroka a Turecka

Zdroj: Wikipedia a vlastní zpracování, 2023

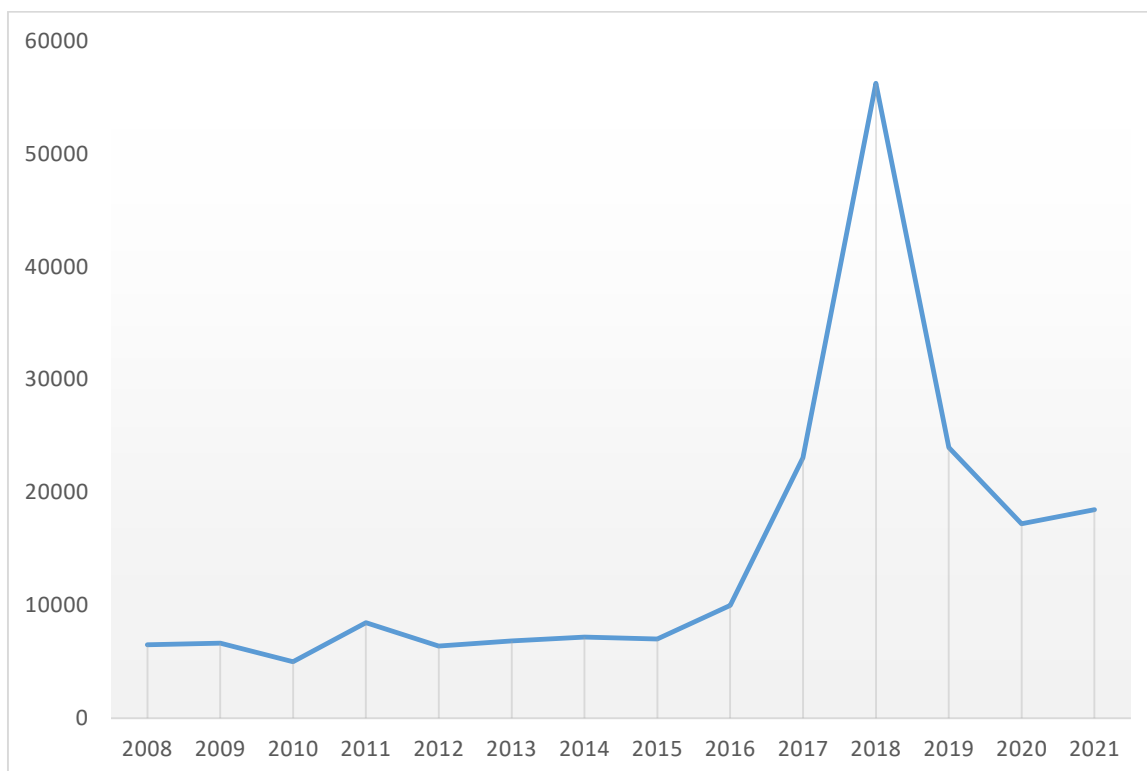
Graf 3: Vývoj nelegální migrace do zemí EU v období roku 2015-2023

Zdroj: FRONTEX and Spanish Ministry of Interior, 2023

Popis grafu: Na grafu lze přehledně vidět vývoj příjezdů migrantů a uprchlíků do zemí EU přes tři hlavní trasy v období let 2015-2023. Jedná se o cestu západního Středomoří, cestu východního Středomoří a centrální středomořskou cestu. Dle očekávání lze vidět největší nárůst v roce 2015, kdy probíhala migrační krize. Téhož roku lze vidět největší příchod z východní trasy, neboť probíhala syrská krize. V následujících letech tento trend klesal. V roce 2019 lze vidět snížení využití západní trasy oproti přechozímu roku 2018 v důsledku posílení spolupráce mezi EU a Marokem v oblasti migračních záležitostí. V roce 2020 lze vidět celkový pokles v důsledku pandemie Covid-19. Nízká hodnota pro rok 2023 je z důvodu prozatímních výsledků k aktuálnímu měsíci v roce.

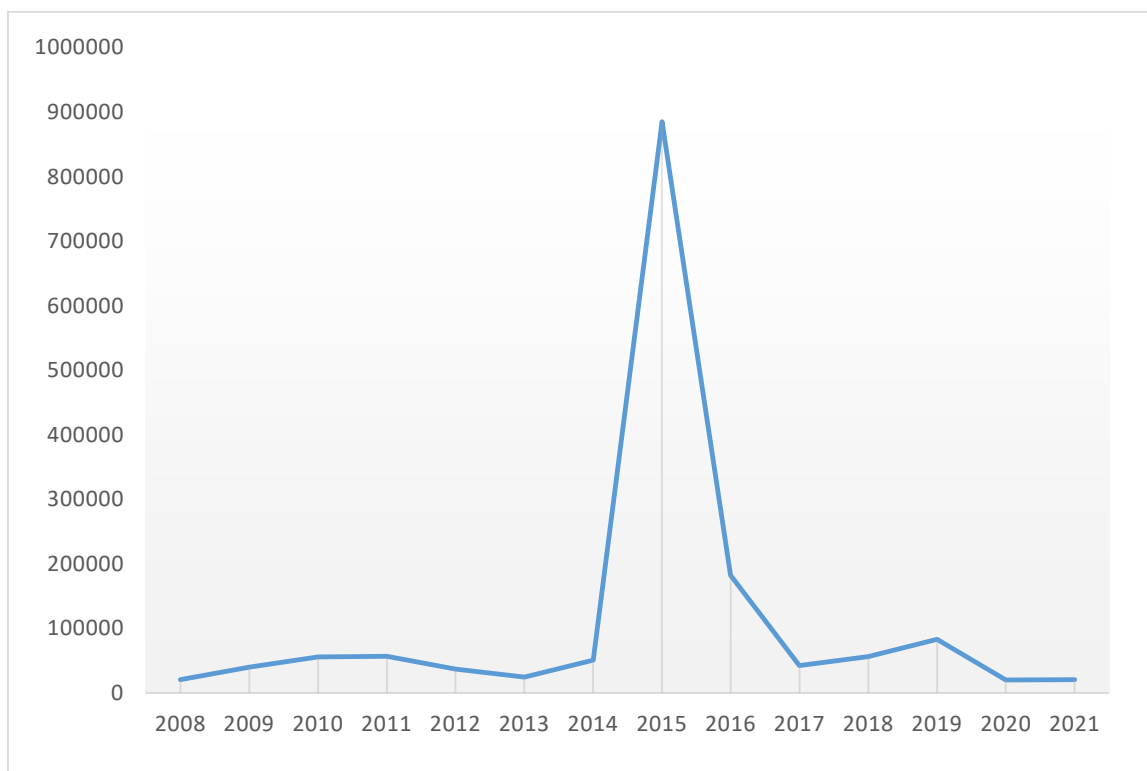
Graf 4: Vývoj nelegální migrace na trase západního Středomoří 2008-2021

Zdroj: FRONTEX, vlastní zpracování, 2023

Popis grafu: V období od roku 2008 až 2015 nedošlo dle grafu k nijak výraznému navýšení trendu nelegální migrace. Lze vidět patrný nárůst od roku 2017, kdy se počet migrantů a uprchlíků zvýšil na 23 063. Rok 2018 ukázal, že tato trasa byla nejvíce využívanou trasou do Evropy. Jednalo se doposud o rekordní počet detekcí s hodnotou 56 245. V daném roce taktéž docházelo k omezením ne-li k uzavření dalších tras do Evropy. Konkrétně tedy trasa z Libye byla v tomto období uzavřena, tudíž lze nárůst nelegálních přechodů v roce 2018 vysvětlit touto událostí. Většina těchto přechodů byla od osob pocházejících ze subsaharských zemí, ale i přímo ze samotného Maroka. Rok 2019 vykazuje pokles detekcí, což může být zapříčiněno pandemií Covid-19.

Graf 5: Vývoj nelegální migrace na trase východního Středomoří 2008-2021

Zdroj: FRONTEX, vlastní zpracování, 2023

Popis grafu: Na grafu lze vidět největší nárůst v počtu překročení hranic prostřednictvím nelegální migrace v roce 2015. Proti roku 2014 došlo k 17krát vyššímu navýšení, kdy hodnota byla 885 386 migrantů a uprchlíků. Tato situace nastala v důsledku migrační krize, která v roce 2015 začala a postihla především Turecko, které díky své geografické poloze poskytuje území tranzitní nebo také cílové země. Většina migrantů na této trase ve zmíněném roce byla původem ze Sýrie, Iráku a Afghánistánu.

10.2. Opatření EU k řešení migrační situace

Jak již bylo v práci zmíněno, členské státy EU tvoří jednu z nejčastěji vyhledávaných destinací na světě. V případě Maroka a Turecka je to dáno primárně díky geografické poloze, která v obou případech poskytuje nejbližší možné útočiště pro legální i nelegální formu migrace. V předchozí kapitole byla přiblížena role EU vůči našim zájmovým územím, a také vývoj nelegální formy migrace. Vzhledem k představení vývoje nelegální formy migrace poslouží tato kapitola pro přiblížení opatření ze strany EU vůči Maroku a Turecku. Výsledkem těchto opatření by mělo být snížení počtu nelegální formy migrace a pomoci daným zemím zlepšit správu migračních opatření.

10.2.1. Případ Maroka

V roce 2018 byla trasa západního Středomoří nejčastěji využívanou trasou na Evropský kontinent, především do Španělska. V návaznosti na toto období zvýšila EU své aktivity v podobě vynaložení úsilí na spolupráci s Marokem a Španělskem. Maroko je pro EU strategickým a angažovaným partnerem v otázkách migrace. Spolupráce mezi EU a Marokem v oblasti migrace trvá více než 13 let, přičemž EU je zároveň nejdelším partnerem v oblasti technické a finanční spolupráce. (EUROPEAN UNION, 2020) Oba aktéři spolupracují v oblastech jako je správa hranic, socioekonomická integrace, institucionální podpora, budování příslušných kapacit a oblast ochrany a práv migrantů (EUROPEAN COUNCIL, 2023).

EU se snaží aktivně zapojit do řešení příčin migrace v Africkém regionu, neboť si je vědoma, že migrace je společnou odpovědností zemí původu, tranzitu, ale i cílové země. V roce 2015 proběhl Vallettský summit o migraci, na kterém se podílely přední hlavy vlád evropských a afrických států s cílem posílit vzájemnou spolupráci. Výsledným aktem byl akční plán, který se týká nelegální migrace a nuceného vysídlení, spolupráce v oblasti návratu, posílení ochrany migrantů a žadatelů o azyl apod. Současně se summitem byl spuštěn Nouzový svěřenecký fond pro Afriku, pro řešení příčin nelegální migrace a vnitřně vysídlených osob v Africkém regionu. Daný fond poskytuje finanční prostředky. (EUROPEAN COUNCIL, 2019) Svěřenecký fond se vztahuje na 3 regiony, včetně severní Afriky a Maroka, přičemž jeho celková výše

činí 4.9 miliardy EUR. Tyto finanční prostředky jsou vynaloženy na poskytování sociálních služeb, nutriční výživu, na boj proti obchodování s lidmi a mnoho dalšího. (EUROPEAN COUNCIL, 2023) V roce 2020 činila finanční pomoc Maroku ze strany EU celkově 343 mil. EUR, přičemž zmíněný svěřenecký fond pokrýval 235 mil. EUR (EUROPEAN UNION, 2023).

10.2.2. Případ Turecka

V roce 2015 proudilo velké množství syrských uprchlíků do Evropy přes trasu východního Středomoří. V návaznosti na krizi započala spolupráce mezi Tureckem a EU, kdy se oba aktéři zavázali k aktivnímu provádění prohlášení EU – Türkiye z roku 2016, jehož cílem je společné řešení nelegální migrace. Toto prohlášení mělo klíčový vliv na snížení počtu nelegálních příchoďů přes Turecko a také na snížení míry ztráty životů na moři při jejich cestě do Evropy. (EUROPEAN COMMISSION, 2022) EU a Turecko se v prohlášení shodli na tom, že Turecko přijme veškeré nezbytné opatření, čemuž zabrání nelegální migraci z Turecka na řecké ostrovy. Dále se shodli na opatření, které umožňuje vrátit každou osobu, která nepravdělně přicestovala z Turecka (INTERNATIONAL RESCUE COMMITTEE, 2022). EU se zavázala k podpoře syrských uprchlíků prostřednictvím zřízených zařízení v Turecku. Aktivní podpora uprchlíků ze strany EU snížila počet příjezdů přes východní středomoří v roce 2020 téměř o 98 %, než tomu bylo v roce 2015. V následujících letech se počet navýšil, ale nejednalo se o nijak markantní nárůst v porovnání se situací v roce 2015. Spolupráce mezi těmito aktéry zahrnuje mimo jiné i zlepšení humanitárních podmínek v Sýrii, především v blízké vzdálenosti od tureckých hranic, díky čemuž dochází zároveň také k prevenci přeshraničního pohybu osob. Nutno podotknout, že se jedná o humanitární podporu na syrském území, ve kterém hrozí mírná intenzita nebezpečí. (EUROPEAN COMMISSION, 2022)

Od roku 2015 poskytuje EU finanční prostředky na zlepšení životních podmínek uprchlíků v Turecku. Finanční prostředky čítají 6 miliard EUR do března roku 2018. V daném roce došlo k navýšení o další 3 miliardy EUR. Toto navýšení bylo tvořené z rozpočtu EU a z příspěvků členských států. Finance jsou použity na mnoho oblastí, kterými jsou humanitární a zdravotnická pomoc, vzdělávací sektor, ale také i na socioekonomickou podporu. (EUROPEAN COUNCIL, 2018) Do roku 2021 bylo zrealizováno 65 projektů na podporu základních lidských potřeb, ochranu, vzdělání a k umožnění přístupu ke zdravotní péči (EUROPEAN COMMISSION, 2023).

10.3. Finanční pomoc ze strany EU

Finanční pomoc ze strany EU je jedním z klíčových nástrojů nejen pro zlepšení stavu migrační situace, ale také pro řešení potencionálních rizik a problémů. V rámci poskytnutých finančních prostředků jsou zahrnuty výdaje na různé oblasti potřeby. Jedná se v podstatě o poskytnutí finanční pomoci nejen na základě právních dohod, ale také v rámci humanitární pomoci a solidarity. V této kapitole bude představen výčet hlavních pramenů finanční pomoci, který bude v závěru specifikován na konkrétní oblasti.

10.3.1. Případ Maroka

Spolupráce v oblasti migrace mezi Marokem a EU funguje po více než 10 let, přičemž EU je zároveň jedním z nejdéle trvajících partnerů v oblasti technické a finanční spolupráce. Od roku 2013 EU aktivně podporuje provádění marocké Národní strategie SNIA a ve stejném roce obě strany uzavřeli partnerskou dohodu o vzájemné mobilitě, která byla posléze obnovena v roce 2019. Spolupráce také probíhá prostřednictvím Africké unie a Rabatského procesu, což je hlavní mezivládní dialog v oblasti migrace mezi zeměmi EU a severní, západní a střední Afrikou. (EUROPEAN UNION, 2021)

K roku 2021 EU poskytla finanční prostředky určené na migrační záležitosti v celkové výši 346 mil. EUR. Z této částky bylo zhruba 238 mil. EUR poskytnuto z Nouzového svěřeneckého fondu EU pro Afriku. Finanční prostředky byly poskytnuty na ochranu zranitelných migrantů a uprchlíků, na boj proti obchodování s lidmi a pašování migrantů, na financování dobrovolných návratů a jejich reintegrace. (EUROPEAN UNION, 2021) Dále také na správu hranic a vytváření ekonomických příležitostí. Finanční prostředky jsou také poskytnuty na programy na socioekonomickou integraci, správu hranic a řízení migrace (EUROPEAN COMMISSION, 2019). Od roku 2001 do roku 2019 poskytla EU Marockému království zhruba 215 mil. UR, které byly poskytnuty na financování realizovaných projektů v oblasti bezpečnosti společných hranic. EU poskytla finanční podporu na zapojení Maroka do kontroly migrace v rámci rozvojové pomoci na bezpečnost hranic. Finanční pomoc ze strany EU pomohla v mnoha oblastech. (STATEWATCH, 2019) K roku 2019 byla poskytnuta 1,5 tisícům migrantům ochrana a pomoc před odjezdem, zřízeno 19 institucí a nestátních subjektů pro koordinaci migrace, 7,6 tisícům migrantům a uprchlíkům poskytnut přístup ke zdravotním službám (EUROPEAN UNION, 2021).

V případě finanční pomoci pro uprchlické tábory v oblasti Tindoufu na Jihozápadě Alžírsko poskytla EU světovému potravinovému programu OSN (dále jen WFP) humanitární grant v celkové výši 85 mil. EUR od roku 2003 na pokrytí základních potravinových potřeb. (OSN, 2022)

10.3.1.1. Konkrétní sektory a výčet poskytnutých finančních prostředků

V případě Maroka byly zmíněné finanční prostředky poskytnuty ze Svěreneckého fondu EU pro Afriku.

Sektor pro ochranu migrantů a uprchlíků

Finanční prostředky na tento sektor byly v celkové hodnotě 28,3 mil. EUR. Byl pokryt projekt „Regionálního rozvoje ochrany pro severní Afriku RDPP“ v oblasti posílení odolnosti vysídlených osob a jejich rozvoje a ochrany. Dále také programy ke zvýšení soběstačnosti a přístup k právům uprchlíků a žadatelů o azyl. Programy na boj proti rasismu a xenofobii, podporu práv migrantů, služby na ochranu nejzranitelnějších migrantů aj.

Institucionální podpora a správa hranic

Poskytnutý finanční prostředek na tento sektor byl 190 mil EUR. Byly realizovány projekty na posílení spolupráce mezi jižními státy v oblasti migrace, boji proti obchodování s lidmi a převaděčství, podporu integrované správy hranic, podporu marockých národních institucí zabývajících se správou hranic a na podporu opatření marockých orgánů v oblasti řízení migračních proudů ve spojení se správou hranic.

Socioekonomický a integrační sektor

Finanční částka poskytnuta na tento sektor tvořila 20,5 mil. EUR. Částka byla alokována do podpory legislativního a institucionálního rámce pro migraci na místní úrovni, dále také na podporu vzájemně prospěšné pracovní migrace a pracovní mobilizace a na podporu marocké diaspor v Evropě pro vytvoření vzájemných ekonomických aktivit.

(EUROPEAN UNION, 2021)

10.3.2. Případ Turecka

EU je jedním z hlavních dárců v kontextu mezinárodní reakce na syrskou uprchlickou krizi. Od začátku krize, tedy od roku 2011, poskytla EU a její členské státy finanční příspěvek v hodnotě 10,9 miliard EUR, kdy peníze šly na humanitární a rozvojovou pomoc, která putovala mimo jiné i do zřízených uprchlických táborů v regionu. Pomoc proudí primárně uprchlíkům, kteří se nacházejí ve zranitelné fázi díky útěku ze své domovské země před násilím. Pomoc je poskytována všem uprchlíkům bez ohledu na to, zda se nacházejí v uprchlických táborech nebo mimo ně. Evropská komise poskytla 5,3. miliardy EUR na podporu civilistů v Sýrii a také syrským uprchlíkům. (DELEGATION OF THE EUROPEAN UNION TO TURKEY, 2022)

V březnu roku 2016 uzavřela EU a Turecká republika dohodu o řešení migrační krize, která přispěla ke snížení nelegální migrace do členských států EU (EUROPEAN PARLIAMENT, 2022). Od roku 2016 v zemi také funguje Nástroj pro uprchlíky v Turecku (dále jen FRIT), který poskytuje komplexní a koordinovaný způsob jak podporovat uprchlíky v zemi. FRIT je spravován celkem z 6 miliard EUR ve dvou tranších. První tranše slouží na projekty nejpozději do roku 2021 s výjimkou prodloužení a druhá tranše slouží k financování projektů do poloviny roku 2025. Celkový rozpočet ve výši 6 miliard EUR byl smluvně zajištěn a z toho 5 miliard EUR bylo již vyplaceno. (EUROPEAN COMMISSION, 2023)

Pomoc se pohybuje v oblasti humanitární pomoci, vzdělávacího sektoru, zdravotnického sektoru, komunální infrastruktury a socioekonomické podpory i poskytnutí ochrany. Projekty financované ze zmíněného evropského nástroje zajišťuje Odbor humanitární pomoci a civilní ochrany „ECHO“ pro humanitární ochranu, „NPP“ nástroj předvstupní pomoci zemím, „IcSP“ nástroj přispívající ke stabilitě v zemi a míru a „EUTF fond na regionální úrovni pro nehumanitární pomoc. (DELEGATION OF THE EUROPEAN UNION TO TURKEY, 2022)

Díky projektům financovaných z rozpočtu EU bylo zrealizováno 65 projektů na obstarání základních potřeb, ochrany, zdravotní a vzdělávací služby. Projekty umožnily přístup ke zdravotní péči pro 4 mil. uprchlíků a zhruba 2,6 mil. uprchlíků získalo podporu pro své každodenní základní potřeby. (EUROPEAN COUNCIL, 2023)

10.3.2.1. Konkrétní sektory a výčet poskytnutých finančních prostředků

Socioekonomický sektor

Výdaje pro podporu tohoto sektoru činily 1,25 miliardy EUR. Částka byla alokována pro program „Nouzová sociální záchraná síť ESSN“ a na program „Odborného vzdělávání a integrace na trhu práce“.

Vzdělávací sektor

Pro tento sektor byla vyčleněna částka 900 mil. EUR. Jednalo se o projekt „Vzdělávací systém PICTES“, projekt „Infrastruktury“ pro správu budov, program „Podmíněného převodu hotovosti pro vzdělávání CCTE“ a programy „Doplňkové a neformální vysokoškolské vzdělávací programy“.

Zdravotnický sektor

Finanční prostředek pro tento sektor se odhaduje na 450 mil EUR. Finanční prostředky byly poskytnuty na zlepšení zdravotního stavu syrského obyvatelstva pod dočasnou ochranou a na další související služby poskytované Tureckou republikou SIHHAT. Dále na infrastrukturu, školení zdravotnických pracovníků a na další specializované služby.

Sektor pro ochranu migrantů a uprchlíků

I v tomto případě je poskytnutý finanční prostředek uveden pouze v odhadovaných číslech. Odhadnutá částka se pohybuje v rozmezí 150-200 mil. EUR. Byly realizovány projekty zdravotní péče jako například projekt „Bezpečné prostory pro ženy a dívky WGSS“. Dále také na projekty realizované UNHCR na podporu Tureckého generálního ředitelství pro řízení migrace, ale také třeba i na služby poskytující informace o právech a povinnostech uprchlíků.

Sektor migračního managementu

Výdaje na podporu tohoto sektoru činily 80 mil. EUR na podporu operační kapacity na pobřežní stáž Turecka a na výstavbu a modernizaci dočasných center pro migranty.

(MIGRATION COMMISSION, 2021)

11. Komparace států

Tato kapitola bude věnována srovnání Maroka a Turecka, konkrétně ve třech významných rovinách této práce. Bude se primárně jednat o zhodnocení a srovnání vývoje migrační politiky ve 21. století konkrétně budou rozebrány reformy migračních politik a propojení zájmových území s EU. Další část srovnání bude aplikována na oblast push a pull faktorů, které ovlivnily a ovlivňují migrační vývoj v Maroku a Turecku. Poslední srovnání bude v poskytnutí finančních prostředků v rámci rozvojové pomoci ze strany EU pro oba státy.

Vývoj migrační politiky lze u obou zemí zhodnotit kladně. V obou zemích došlo k reformám migrační politiky, které měly humánnější přístup k migrantům, uprchlíkům a žadatelům o azyl. Reforma migrační politiky v Maroku proběhla na základě násilných praktik, které byly před rokem 2013, kdy reforma proběhla, praktikovány na migrantech, kteří se snažili dostat do Evropy přes španělské enklávy. Zmíněné praktiky vyvolaly rozruch u marocké občanské společnosti. Lze tedy říci, že jedním z faktorů, díky kterým reforma proběhla, byla aktivní účast občanské společnosti a jejich nátlaku na marockou vládu. V případě Turecka byla reforma iniciována spíše na základě požadavků EU, která na základě vstupních rozhovorů a zájmu Turecka o přistoupení k EU vydala jasné požadavky na imigrační a azylovou politiku v souladu s principy EU.

U obou zemí jsou však znatelné společné faktory, které měly vliv na již zmíněné reformy. V případě Maroka se jedná o kombinaci nejen již zmíněného tlaku ze strany občanské společnosti, ale také na vliv EU na migrační problematiku. Jak již bylo v diplomové práci zmíněno, v roce 2013 došlo k posílení partnerství mezi Marokem a EU, jehož součástí byla dohoda o zpětném přebírání migrantů, pocházejících z Maroka. Toto partnerství bylo strategické i ze strany EU, neboť dohoda zahrnovala i poskytnutí finanční pomoci Maroku výměnou, za posílení marocké migrační politiky. Dalším faktorem pro reformu bylo posílení vlivu Marockého království v západní Africe, prostřednictvím zlepšení zacházení s migranty, pobývajících v Maroku. Lze vidět spojitost s migrační diplomacií a legitimací Západní Sahary. V případě Turecka byl jedním z hlavních faktorů již zmíněný tlak ze strany EU. Diplomatieké vztahy mezi EU a Tureckem sehráli klíčovou roli pro reformu společně s rolí lidských práv v oblasti poskytnutí azylu a zadržování (NORMAN, 2020).

V případě srovnání v push a pull faktorů, lze vidět rozdíl především v okolnostech, které přimějí osoby k migraci. V případě Maroka lze do push faktorů zahrnout nestabilní ekonomické

a politické prostředí, ale také špatné životní podmínky spojené s klimatickými podmínkami primárně ze států subsaharské Afriky. Konkrétně se jednalo o migranty a uprchlíky především z Alžírsko, Tunisko, Sýrie, Senegal a Mali. Pull procesy pak zahrnovaly ekonomické a politické prostředí v Maroku, které je příznivé nejen pro migranty a uprchlíky z rozvojových států, ale také pro migranty ze zemí EU, s nejpočetnějším zastoupením francouzských migrantů. V případě Turecka jsou push faktory pro migranty a uprchlíky totožné, jako v případě Maroka. Jedná se primárně o migranty a uprchlíky ze zemí Blízkého východu, konkrétně tedy z Afghánistánu, Sýrie, Iráku, Íránu a Pákistánu. Turecko nejvíce postihla Syrská uprchlická krize, kvůli které země hostí největší počet uprchlíků na světě, tj. okolo 4 mil. Do oblasti pull faktorů lze zařadit poskytnutí azylu pro uprchlíky a výchozí bod pro cestu do zemí EU. Dále také fakt, že země má jednu z největších ekonomik v regionu, která vítá a poskytuje azyl uprchlíkům. Pro migraci z Maroka a Turecka do Evropy jsou push a pull faktory téměř totožné. Jedná se primárně o lepší podmínky pro život, které zahrnují ekonomické, sociální a bezpečnostní zabezpečení osob.

Další komparace je aplikovaná na finanční pomoc ze strany EU pro oba státy. EU si je vědoma toho, že finanční podpora je klíčová pro zvládnutí migrační situace v obou zemích. Díky geografické poloze obou států, je pro EU klíčová finanční podpora pro rozvoj migračních politik. EU pomáhá Maroku a Turecku financovat klíčové sektory, které jsou nezbytné pro správnou správu a řízení migrace. V případě Maroka se jednalo o finanční podporu v rámci navázaného partnerství a humanitární pomoci. Primární finanční pomoc však proudila ze svěreneckého fondu pro Afriku. V případě Turecka se jednalo o přímou pomoc ze strany EU se strategickým a humanitární záměrem, která byla mimo jiné také ovlivněna diplomatickým jednáním tureckého prezidenta v rámci dohody z roku 2016 o zpětném přebírání nelegálních uprchlíků. Rozdíl v poskytnuté finanční pomoci lze vidět v tom, že v případě Maroka se jednalo především o finanční prostředky v rámci svěreneckého fondu pro Afriku, kdežto v případě Turecka se jednalo o přímou pomoc EU na pomoc a podporu migrační krize.

12. Diskuze

Hlavním tématem, této diplomové práce je mezinárodní migrace, která je blíže konkretizována na Marocké království a Tureckou republiku. Představen je vývoj migrace v daných oblastech, přístup jednotlivých států v rámci politiky a provázanost s EU. Diplomová práce se opírá o oficiální a publikované zdroje z daných států, přičemž pohled je upřen na přístup Marocké a Turecké vlády k migrantům a uprchlíkům. Vyzdvihnuty jsou příklady integrace, přijetí a podpora ze stran států a mezinárodních organizací. Výsledky zjištění jsou dle daných zdrojů příznivé pro migranty a uprchlíky, které zájmová území využívají jako cílové nebo tranzitní země, pro cestu do Evropy, konkrétně do členských zemí EU.

Diplomová práce pojednává o pozitivním přístupu obou zemí k migrantům a uprchlíkům. Právě tato oblast se nemusí shodovat s realitou. Důvodem je, že oba státy působí jako pozitivní aktéři, při reakci na migrační problematiku. Toto pozitivní hodnocení však může být diskutabilní. Oba státy za sebou mají historii neadekvátního chování vůči migrantům, uprchlíkům a žadatelům o azyl. V novodobém pojetí však nejsou zmíněné dřívější praktiky pozorovány ve vyšší míře. V případě Turecka se však v posledních letech objevují zprávy, které pozitivní pohled na zvládání uprchlické krize vyvrací, a to s ohledem na lidská práva.

Turecká migrační politika byla taktéž ovlivněna reformou, která proběhla v roce 2014. Důvody reformy byly z velké části proevropské, v souladu s podmínkami a zásadami EU. Turecko v daném roce 2014 mělo status kandidátní země, který je v současné době stále aktuální. Jak již bylo v diplomové práci zmíněno, Turecko hostí největší počet uprchlíků na světě. Současný počet uprchlíků čítá přibližně 4 miliony. Vzhledem k zavázanosti vůči EU o poskytnutí azylu a zabránění nelegální formy migrace do zemí EU v podepsané dohodě z roku 2016, je Turecko zavázáno poskytnout pomoc všem uprchlíkům, kteří do Turecka vstoupí. Stejně tak je Turecko vázáno mezinárodním zvykovým právem, které zakazuje navrátit kohokoli na místo, kde je jedinec vystaven reálnému riziku špatného zacházení a ohrožení na životě. Při literární rešerši bylo nalezeno mnoho oficiálních zpráv, publikovaných ze strany Turecka, kde jsou vyzdvihnuty zmínky integrace, ochrana osob, poskytnutí azylu a kladného přístupu k přijetí migrantů a uprchlíků.

Při rešerši však bylo nalezeno i mnoho zpráv, které tuto skutečnost vyvrací. Například Organizace Human Rights Watch sleduje vývoj situace v Turecku již delší dobu. V říjnu roku 2022 poukázala na případ, kdy byly stovky uprchlíků deportovány do Sýrie. Jednalo se

především o muže a chlapce. Organizace provedla průzkum s postihnutými muži, přičemž tázaní uvedli, že jejich zatčení probíhalo v jejich domovech, práci, ale i na volném prostranství na ulici. Dále také uvedli, že s nimi nebylo důstojně zacházeno a museli podepsat formulář o dobrovolném návratu do Sýrie. Mnoho z tázaných uvedlo, že měli možnost volby. Mohli zvolit mezi podepsáním návratového formuláře nebo zadržení po dobu jednoho roku. (HUMAN RIGHTS WATCH 2022)

Další zpráva poskytnutá totožnou organizací Human Right Watch z listopadu 2022 informuje o neposkytnutí pomoci uprchlíkům původem z Afghánistánu. Zpráva informuje o neplnění závazků ze strany Turecka k poskytnutí pomoci. Konkrétně tedy poukazuje na vytlačování uprchlíků a žadatelů o azyl z tureckého území za použití násilných prostředků, zejména za pomoci střelných zbraní. Zpráva zároveň vyzývá EU a její členské státy, aby projednali odebrání Turecku označení bezpečné třetí země. Dále aby ověřili, zda jsou finanční prostředky pro předsednictvo řízení migrace poskytnuty účelně, ne na odeprání práva zažádat o azyl, nebo na navrácení uprchlíků a žadatelů o azyl do zemí původu. Dále také apeluje na agenturu UNHCR, aby se výrazněji zapojila do tureckého úřadu jménem žadatelů o azyl a uprchlíků nejen původem z Afghánistánu. Důvodem je její vyloučení z role tureckého azylového systému v roce 2018, ve kterém prováděla určování statusu uprchlíka společně s tureckými úřady. Nyní je tato pravomoc výhradně v rukou turecké vlády a získání statusu uprchlíka je velice obtížné. (HUMAN RIGHTS WATCH, 2022)

Tyto zmíněné případy nutí k zamyšlení, zda poskytování pomocné ruky uprchlíkům je ze solidárního a humanitárního hlediska, nebo zda se nejedná spíše o střet zájmů. Za pozornost také stojí fakt, že Turecko v tomto roce čeká na prezidentské a parlamentní volby. Po dlouhá dvě desetiletí v Turecku dominovala strana spravedlnosti a rozvoje AKP, jejichž vůdcem je mimo jiné i aktuální hlava státu. Dlouhá historie prezidenta Erdoğanova je však nejspíše u konce, neboť Turecko se v posledních letech potýká s ekonomickou krizí, doprovázenou vysokou mírou nezaměstnanosti a inflace. Ekonomická situace v zemi, spolu s řízením oblasti migrace, tak ubírá prezidentovi na podpoře u svých voličů. Dalším faktorem, který bude mít vliv na nadcházející volby v červnu 2023 je fakt, že Turecko prošlo díky krizi proměnou z homogenního národa na národ rozmanitý. Uprchlíká populace se stala jedním z hlavních politických témat v dané zemi nejen mezi vládou, ale také v samotné občanské společnosti. Pohled na uprchlickou problematiku se ze strany občanské společnosti změnil. Dle průzkumu, provedeného organizací UNHCR z března roku 2022, zastává 48 % tureckých občanů názor, že by si přáli, aby vláda poslala syrské uprchlíky nazpět do Sýrie. (TAHIROGLU, 2022)

Je velice pravděpodobné, že u tureckých občanů od začátku uprchlické krize mohla vzniknout represe, která výrazně ovlivňuje jejich politické preference. Nutno zmínit, že prezident Erdoğan se od roku 2016 aktivně hlásí k vybudování bezpečné zóny uvnitř Sýrie s pomocí turecké armády.

Je tedy otázkou, zda za zmíněnými intervencemi z roku 2022 organizací Human Rights Watch nestojí spojení s nadcházejícími volbami, v rámci kterých by byla navýšena prezidentova podpora ze strany svých občanů. S jistotou nelze říci, jaký scénář nastane po nadcházejících volbách, avšak lze vidět určitou spojitost mezi intervencemi vůči uprchlíkům, represí tureckých občanů a vládním střetem zájmů. Na základě výše zmíněných příspěvků v diskuzi by stálo za projednání odebrání označení Turecka jako „bezpečné třetí země“, neboť turecká vláda jedná v rozporu s mezinárodním právem. Pozornost mezinárodních aktérů by měla směřovat zejména k vývoji situace v zemi, a to především ze strany organizace UNHCR a EU.

Při rešerši zdrojů v případě Maroka nebyly žádné podobné případy ve větší míře evidovány. Marocká migrační politika prošla transformací, která měla příznivý vliv na vládní přístup směrem k migrantům a uprchlíkům. V roce 2013 byla přijata reforma vládní imigrační politiky, která měla přinést humánnější přístup pro řešení oblasti migrace. Reforma ukončila násilné akty proti migrantům a uprchlíkům, které byly v zemi do tehdejší doby přítomny. Dle zjištění se nové cíle a praktiky ve většině případů shodují s humánnějším přístupem reformy. Odeslání nelegálních migrantů a uprchlíků na území Západní Sahary ze strany Maroka se již neodehrává. Většina průzkumů ukazuje, že je s migranty a uprchlíky nakládáno s respektem a patřičnou participací do společnosti. Obecně lze tedy marockou přijímací politiku migrantů a uprchlíků zhodnotit kladně. Většině osob, které hledají útočiště nebo azyl v Maroku, je vyhověno a násilné navrácení není v zemi přítomné v nijak velké míře, skoro až žádné.

Jak již bylo zmíněno, vládní politika je mířena na podporu migrace především od roku 2013, kdy byl mimo jiné představen hlavní rozvojový dokument SNIA. Dle zjištěných zdrojů je tato politika mnohdy označována jako prozatím nedostatečná při plnění daných cílů strategie, avšak nejedná se o oblast lidských práv. V rámci integrace osob jsou výsledky více než příznivé, neboť stát se aktivně zapojuje do podpory integračních procesů. Oblast vzdělání, zdravotnictví a pracovní integrace je řazena mezi primární oblasti integrace. Vzdělávací sektor se aktuálně potýká s nejvyšším počtem studentů nejen z afrických států, se kterými má Maroko uzavřeny bilaterální dohody.

Závěrem diskuze lze říci, že oba státy se potýkají s represí ze strany svých občanů, avšak je na straně vlády, jak s touto problematikou naloží. V případě Maroka se literatura nezabývá obdobnou eskalací vztahů vůči třetím osobám, jako tomu je v případě Turecka. Je však nutné podotknout, že Maroko není vystavené tak silnému tlaku a vysokému přílivu počtu uprchlíků a žadatelů o azyl, neboť se nenachází v bezprostřední blízkosti sporů na Blízkém východě. Otázkou tedy zůstává, zda by se s přílivem uprchlíků vypořádalo stejně jako Turecko, nebo zda by jednalo v souladu s mezinárodním právem.

13. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo přiblížit mezinárodní migraci, kdy případové studie byly aplikovány na území Marockého království a Turecké republiky. Výběr těchto území byl strategický s ohledem na jejich geoprostorové umístění vůči Evropě a členským zemím EU. Důraz byl kladem na představení migračního vývoje obou zájmových území.

V první části práce byly představeny hlavní pojmy, které úzce souvisí s migrací. Jednalo se o pojmy jako je samotný migrant, mezinárodní migrace, trajektorie migrace a důvody migrace v podobě push a pull procesů. Znalost těchto pojmů je nezbytná pro další pochopení a následnou orientaci v problematice mezinárodní migrace.

Další část práce byla zaměřena na konkrétní státy. Jednalo se o představení samotného státu a jeho socioekonomického statutu, které pomáhají vytvořit celkový obraz dané země. Historický vývoj migrace byl na obě země aplikován z pohledu od 20. století. Byl také představen přehled migrační politiky a jejich národní akční plány, podle kterých státy provádí své migrační zájmy v daných oblastech. Migrační politika zemí byla představena od 60. let. 20. století, přičemž byly vyzdvihnuty vládní reformy, které v Maroku a Turecku proběhly v krátkém časovém horizontu za sebou. Každá z reforem však měla jiné politické a společenské pozadí. Obě naše zájmová území jsou současně tranzitní i cílové země. Maroko tvoří lákavé prostředí pro migranty a uprchlíky ze subregionu Severní Afriky, které nedisponují příznivým politickým nebo ekonomickým prostředím. Značná část migrantů zůstává za účelem lepších příležitostí v pracovním, vzdělávacím a zdravotním sektoru. V případě tranzitní země je země využívána pro migrační trasu západního Středomoří při cestě do Španělska a Francie. Turecko je naopak hlavním tranzitním bodem pro migranty a uprchlíky ze Sýrie a dalších států Blízkého východu, při jejich cestě do členských států EU. Ze státu je nejvíce využívána trasa východního Středomoří a přechod přes Egejské moře do Řecka a na Kypr. Velká část osob považuje Turecko jako cílovou zemi buďto z důvodu azylu nebo lepších ekonomických podmínek. Byl také představen migrační vývoj v obou státech v rozmezí od roku 1990 – 2020.

Následující část konkretizuje dané mezinárodní organizace působící v Turecku i Maroku. Jedná se o organizace, které mají mezinárodní dosah a pomáhají v mnoha oblastech migrace. Konkrétně se jedná o organizaci UNHCR a IOM. Organizace IOM vypracovala přehled oblastí, ve kterých si země vedou velmi dobře a naopak oblasti, ve kterých zemím stále zbývá prostor pro jejich rozvoj a zlepšení.

Vzhledem k markantnímu počtu migrantů a uprchlíků, byly v další části představeny hlavní uprchlické tábory. Konkrétně jejich lokace v regionech a podpora ze strany státu.

V další části se mezinárodní migrace z daných států prolíná s rolí EU. Vzhledem k tomu, že státy Evropy, konkrétně členské státy EU, jsou cílovými státy pro migranty a uprchlíky jak z afrického regionu, tak z regionu Blízkého východu. Bylo představeno postavení EU k migrační krizi, která nebyla očekávána. EU se aktivně zapojuje do správy vnějších hranic s okolními státy. V návaznosti na oblast hranic, byly vyzdvihnuty konkrétní migrační trasy, které jsou často využívány pro ilegální formu migrace.

Poslední část diplomové práce je věnována roli EU a její pomoci pro oba státy. Konkrétně poskytnutí finanční pomoci. Finanční pomoc je rozdělena na oblast správy hranic, poskytnutí finanční podpory a prostředků na zvládnutí migrace a v poslední řadě výčet konkrétních oblastí, kde jsou finance alokovány.

Předposlední kapitola představuje komparaci států ve třech oblastech. První oblastí je srovnání migračních politik, konkrétně tedy reformy migračních politik z roku 2013 v případě Maroka a 2014 v případě Turecka. Druhou oblastí je komparace států na základě push a pull faktorů, které mají vliv na migrační toky do a ze zemí. Třetí oblastí je oblast finanční podpory ze strany EU nejen na rozvoj migračních politik, ale také na pomoc při řešení humanitárních krizí.

Závěr diplomové práce je věnován diskuzi, která pojednává o přijatém „humánnějším přístupu“ migračních politik a její reálné implementaci v praxi.

Zdroje:

ABDERRAHMANE, N. (2022). Economy & politics. *The new Moroccan migration policy*.

Dostupné z: <https://www.meer.com/en/70510-the-new-moroccan-migration-policy>

ABOURABI, Y. (2022). *Governing African Migration in Morocco: The Challenge of Positive Desecuritisation*. ISBN 978-90-04-52277-0

ABOUZZOHOOR, Y. (2020). *The brookings institucion. Progress and missed opportunities: Morocco enters its third decade under King Mohammed VI*. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/research/progress-and-missed-opportunities-morocco-enters-its-third-decade-under-king-mohammed-vi/>

AIDA (2023). *Introduction to the asylum context in Turkiye: Türkiye*. Dostupné z: <https://asylumineurope.org/reports/country/turkiye/introduction-asylum-context-turkiye/>

AMNESTY INTERNATIONAL (2023). *Refugees asylum seekers and migrants*. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/refugees-asylum-seekers-and-migrants/>

BABICKÁ, K. (2009). *Úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin*. Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/umluva-o-ochrane-prav-vsech-migrujicich-pracovniku-a-clenu-jejich-rodin-2>

BBC (2023). *Morocco country profile*. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-africa-14121438>

BBC (2023). *Turkey country profile*. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-17988453>

BBC (2016). *Turkey and the EU: The end of the affair?* Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-38055357>

BILBILI, O. (2009). *Migration in Morocco: history, current trends and future prospects*. Utrecht University. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/285088907_Migration_in_Morocco_history_current_trends_and_future_prospects

BLAKEMORE, E. (2019). *Human migration sparked by wars, disasters, and now climate..* National geographic. Dostupné z: <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/migration>

BOLUK, G., ERDEM, S. (2016). *IE Med: Syrian Refugees in Turkey: between Heaven and Hell?* Akdeniz University, Antalya. Dostupné z: <https://www.iemed.org/publication/syrian-refugees-in-turkey-between-heaven-and-hell/>

ČERNÁNSKÁ, B. (2018). *Teorie push-pull vlivů na migraci.* Encyklopedie migrace. United Nations University v Maastrichtu. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/teorie-push-pull/>

DANYŠ, O. (2021). *Maroko a migrace ze subsaharské Afriky.* Plzeň: Západočeská fakulta. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/45248/1/Diplomova%20prace%20OD.pdf>

DE HAAS, H. a kol. (2018). *International Migration: Trends, Determinants, and Policy Effects.* Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/322721599_International_Migration_Trends_Determinants_and_Policy_Effects

DELEGATION OF THE EUROPEAN UNION TO TURKEY (2022). *EU Supports Stronger Border Management in Türkiye.* Dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/delegations/t%C3%BCrkiye/eu-supports-stronger-border-management-t%C3%BCrkiye_en

DELEGATION OF THE EUROPEAN UNION TO TURKEY (2022). *The EU Response to the Refugee Crisis in Türkiye.* Dostupné z:

https://www.eeas.europa.eu/delegations/t%C3%BCrkiye/eu-response-refugee-crisis-t%C3%BCrkiye_en?s=230

DUŽÍ, P., STOJANOV, R. (2017). *Environmentální migrace*. Encyklopedie migrace. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/environmentalni-migrace/>

EUROPEAN COMMISSION (2019). *The EU is boosting its support to Morocco with new programmes worth €389 million*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6810

EUROPEAN COMMISSION (2021). *EU continues supporting education of refugees and addressing migration in Turkey with additional €560 million*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_6931

EUROPEAN COMMISSION (2022). *EU Action Plan on the Western Balkans*. Dostupné z: https://home-affairs.ec.europa.eu/eu-action-plan-western-balkans_en

EUROPEAN COMMISSION (2022). *EU adopts new programmes in support to refugees and border management in Türkiye worth over €1.2 billion*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_7655

EUROPEAN COMMISSION (2022). *Migration routes: Commission proposes Action Plan for Central Mediterranean to address immediate challenges*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_7068

EUROPEAN COMMISSION (2023). *Common European Asylum System*. Dostupné z: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system_en

EUROPEAN COMMISSION (2023). *The EU facility for refugees in Turkey*. Dostupné z: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-02/frit_factsheet.pdf

EUROPEAN COMMITTEE OF THE REGIONS (2018). *Addressing brain drain: The local and regional dimension*. Dostupné z: <https://cor.europa.eu/en/engage/studies/Documents/addressing-brain-drain/addressing-brain-drain.pdf>

EUROPEAN COUNCIL (2016). *EU-Turkey statement, 18 March 2016*. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>

EUROPEAN COUNCIL (2023). *EU migration and asylum policy. The EU and its member states are intensifying efforts to establish an effective, humanitarian and safe European migration policy*. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/>

EUROPEAN COUNCIL (2023). *Infographic - Migration flows: Eastern, Central and Western routes*. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/migration-flows-to-europe/>

EUROPEAN COUNCIL (2023). *Migration flows on the Eastern Mediterranean route*. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/eastern-mediterranean-route/>

EUROPEAN COUNCIL (2023). *Migration flows on the Western routes*. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/western-routes/>

EUROPEAN PARLIAMENT (2022). *EU-Turkey relations: between cooperation and tensions*. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/world/20170426STO72401/eu-turkey-relations-between-cooperation-and-tensions>

EUROPEAN UNION (2021). *EU SUPPORT ON MIGRATION IN MOROCCO: EU Emergency Trust Fund for Africa North of Africa window*. Dostupné z: https://trust-fund-for-africa.europa.eu/index_en

EUROPEAN UNION (2021). *Strategic Mid-term Evaluation of the Facility for Refugees in Turkey*. Dostupné z: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2021-09/Vol%20I%20-%20Main%20Report.pdf>

EUROPEAN UNION (2023). *EU support on migration in Morocco*. Dostupné z: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-03/EU_support_migration_morocco.pdf

FAHIM, K. (2022). The Washington post. *With nationalism rising, Turkey turns against refugees it once welcomed*. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/08/21/turkey-immigrants-economy-erdogan/>

FAOUZ, T. (2017). *Les camps de réfugiés sahraouis, des laboratoires d'expériences sociales*. Francie. Dostupné z: https://www.irenees.net/bdf_fiche-analyse-1100_fr.html

FRONTEX (2023). *European Cooperation on Coast Guard Functions*. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/we-support/european-cooperation-on-coast-guard-functions/>

FRONTEX (2020). *Situation at EU external borders – Arrivals down in first half of 2020*. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/situation-at-eu-external-borders-arrivals-down-in-first-half-of-2020-UdNxM5>

GROSS-WYRTZEN, L., GAZZOTTI, L. (2020). *Telling histories of the present: postcolonial perspectives on Morocco's 'radically new' migration policy*. The Journal of North African Studies. 827-843. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13629387.2020.1800204>

HIGGINS, J. (2008). Newfoundland and Labrador Heritage. *Push and Pull Factors*. Dostupné z: <https://www.heritage.nf.ca/articles/society/push-pull-factors.php>

HUMAN RIGHT WATCH (2008). *Les droits humains au Sahara occidental et dans les camps de réfugiés à Tindouf*. Dostupné z: <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/wsahara1208frsumandrecs.pdf>

HUMAN RIGHTS WATCH (2022). “No One Asked Me Why I Left Afghanistan”. Dostupné z: <https://www.hrw.org/report/2022/11/18/no-one-asked-me-why-i-left-afghanistan/pushbacks-and-deportations-afghans-turkey>

HUMAN RIGHTS WATCH (2022). *Turkey: Hundreds of Refugees Deported to Syria*. Dostupné z: https://www.hrw.org/news/2022/10/24/turkey-hundreds-refugees-deported-syria?fbclid=IwAR3NXz_qbvh3TQ0mUmdiN2dIxETtid3OHw6O8gCYh9HyKS8T3UynTn5WOiQ

ICDUYGU, A. (2015). *Turkey’s Evolving Migration Policies: A Mediterranean Transit Stop at the Doors of the EU*. In *Changing Migration Patterns in the Mediterranean*, 59-74. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep09850.8>

INTEGRAL HUMAN DEVELOPMENT (2020). *Migrants – refugees. Migration Profile*. Dostupné z: <https://migrants-refugees.va/country-profile/morocco/>

INTEGRAL HUMAN DEVELOPMENT (2020). *Migration Profile: MOROCCO*. Dostupné z: <https://migrants-refugees.va/it/wp-content/uploads/sites/3/2021/05/2020-CP-Morocco.pdf>

INTERNATIONAL RESCUE COMMITTEE (2022). *What is the EU-Turkey deal?*. Dostupné z: <https://www.rescue.org/eu/article/what-eu-turkey-deal>

IOM (The International Organization for Migration) (2017). *Turkey – overview of the situation with migrants*. Dostupné z: https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbdl486/files/situation_reports/file/Turkey_SR_201710.pdf

IOM (The International Organization for Migration) (2018). *Migration Governance Overview: The Republic of Turkey*. Dostupné z:

<https://www.migrationdataportal.org/sites/g/files/tmzbd1251/files/2019-04/Migration%20Governance%20Profile-The%20Republic%20of%20Turkey.pdf>

IOM (The International Organization for Migration) (2021). *World migration report 2022*. Dostupné z: <https://publications.iom.int/system/files/pdf/WMR-2022.pdf>

IOM (The International Organization for Migration) (2023). *Key migration case*. Dostupné z: <https://www.iom.int/key-migration-terms>

IOM (The International Organization for Migration) (2011). *International Migration Law. Glossary on Migration*. 2nd Edition. Dostupné z: <https://www.corteidh.or.cr/sitios/observaciones/11/anexo5.pdf>

IOM (The International Organization for Migration) (2017). *Migration Governance Profile: Kingdom of Morocco*. Dostupné z: <https://www.migrationdataportal.org/sites/g/files/tmzbd1251/files/2021-03/MGI%20Morocco%20EN.pdf>

IOM (The International Organization for Migration) (2017). *Turkey — Quarterly Migration Report (June 2017)*. Dostupné z: <https://dtm.iom.int/reports/turkey-%E2%80%94-quarterly-migration-report-june-2017>

IOM (The International Organization for Migration) (2020). *About Migration*. Dostupné z: <https://www.iom.int/about-migration>

IOM (The International Organization for Migration) (2020). *The future of migration to Europe: A systematic review of the literature on migration scenarios and forecasts*. Dostupné z: <https://publications.iom.int/system/files/pdf/the-future-of-migration-to-europe.pdf>

IOM (The International Organization for Migration) (2022). *MOROCCO: Overview*. Dostupné z: <https://mena.iom.int/morocco>

IOM (The International Organization for Migration) (2023). *Who we are*. Dostupné z: <https://www.iom.int/who-we-are>

KAHRAMAN, S. (2017). *Syrian Refugees in Turkey and Governance of Refugee Camps*. *Global Journal of Sociology*: 7 (1), 23-43. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/320952479_Syrian_refugees_in_Turkey_and_governance_of_refugee_camps

KILIC, H., BIFFL, G. (2022). *Turkish Migration Policy from the 1960s Until Today: What National Development Plans Tell Us*. *Journal of International Migration and Integration* volume 23, pages 2047–2073. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12134-021-00912-3>

KIRISCI, K. (2003). *Turkey: A Transformation from Emigration to Immigration*. Migration policy centre. Dostupné z: <https://www.migrationpolicy.org/article/turkey-transformation-emigration-immigration>

KNOLL, A. (2020). *IE Med: A Renewed Migration Contract Post-Covid: What Next for Migration Governance in the Mediterranean?* Maastricht. Dostupné z: <https://www.iemed.org/publication/a-renewed-migration-contract-post-covid-what-next-for-migration-governance-in-the-mediterranean/>

KROTKÝ, J. (2018). *Cirkulace mozků*. Encyklopedie migrace. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/cirkulace-mozku>

KROTKÝ, J. (2018). *Odliv a příliv mozků*. Encyklopedie migrace. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/odliv-a-priliv-mozku>

KROTKÝ, J. (2018). *Remittance*. Encyklopedie migrace. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/remittance>

KUCUKGOCMEN, A. (2020). *Turkey's green light for migrants alienates European allies*. Reuters. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-syria-security-turkey-eu-idUKKBN20Q2LD>

LINHARD, J., VODÁKOVÁ, A. (2017). *Metoda srovnávací*. Sociologická encyklopedie. Sociologický ústav AV ČR. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Metoda_srovn%C3%A1vac%C3%AD

MATHEWS, J. (2018). *Sciencing: Political Factors in Migration*. Dostupné z: <https://sciencing.com/political-factors-migration-8212756.html>

MIGRATION DATA PORTAL (2017). *Migration Governance Snapshot: Kingdom of Morocco*. Dostupné z: <https://www.migrationdataportal.org/overviews/mgi/morocco#0>

MIGRATION DATA PORTAL (2018). *Migration Governance Profile: The Republic of Türkiye*. Dostupné z: <https://www.migrationdataportal.org/overviews/mgi/turkiye#0>

MIGRATION DATA PORTAL (2021). *Regional data overview: Migration data in Northern Africa*. Dostupné z: <https://www.migrationdataportal.org/regional-data-overview/northern-africa>

MIGRATION DATA PORTAL (2022). *Family migration*. Dostupné z: <https://www.migrationdataportal.org/themes/family-migration>

MIGRATION DATA PORTAL (2023). *Total number of international migrants at mid-year 2020*. Dostupné z: https://www.migrationdataportal.org/international-data?i=stock_abs_&t=2020&cm49=504

MIGRATION DATA PORTAL (2023). *Total number of international migrants at mid-year 2020*. Dostupné z: https://www.migrationdataportal.org/international-data?i=stock_abs_&t=2020&cm49=792

MINISTRY OF TURKEY MINISTRY INTERIOR PRESIDENCY OF MIGRATION (2022).

Dostupné z: <https://en.goc.gov.tr/>

MOYO, I., NSHIMBI C. CH., LAINE J. P. (2020). *Migration Conundrums, Regional Integration and Development Africa-Europe Relations in a Changing Global Order*. ISBN 978-981-15-2477-6

MPC (Migration policy centre) (2016). *Migration Profile: Morocco*. Dostupné z: https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/41124/MPC_PB_2016_05.pdf

MPC (Migration policy centre) (2016). *Migration Profile: Turkey*. Dostupné z: https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/45145/MPC_PB_2016_09.pdf?sequence=1&isAllowed=y

MPI (Mixed migration centre) (2022). *Understanding the mixed migration landscape in Morocco*. Dostupné z: https://mixedmigration.org/wp-content/uploads/2022/02/Understanding_the_mixed_migration_landscape_in_Morocco.pdf

MPI (Mixed migration centre) (2022). *Mixed Migration Review 2022*. Dostupné z: <https://mixedmigration.org/wp-content/uploads/2022/12/Mixed-Migration-Review-2022.pdf>

NORMAN, K. P. (2020). *Between Europe and Africa: Morocco as a country of immigration*. 421-439. Dostupné z: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21520844.2016.1237258?fbclid=IwAR1BaLZW_FeZ00zQdnz63u8cQv0G9MKDRng2wOUZz_Im4QgXegAxyy1HHJw

NORMAN, K. P. (2020). *Migration Diplomacy and Policy Liberalization in Morocco and Turkey*. *International Migration Review*, 54 (4), 1158–1183. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0197918319895271>

OBSERVATOIRE DES CAMPS DE RÉFUGIÉS (2020). *Camps de Réfugiés de Tindouf*. Dostupné z: <https://o-cr.org/wp-content/uploads/2020/10/Camps-de-Tindouf-Algerie.pdf>

ORSAM (The Center for Middle Eastern Studies) (2019). Center for Middle Eastern Studies. *MOROCCO'S MANAGEMENT OF NATIONAL IMMIGRATION STRATEGY (SNIA): THE LIMBO OF THE MEDITERRANEAN IMMIGRATION CRISIS*. Dostupné z: https://www.orsam.org.tr//d_hbanaliz/Bakis_No_103_eng.pdf

OSN (United Nations) (2022). *United nations*. Dostupné z: <https://www.un.org/en/>

PÉCOUD, A. (2017). *What do we know about the International Organization for Migration?* 1621-1638. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1369183X.2017.1354028>

RAINERI, L., STRAZZARI, F. (2021). The EU and crisis response: Dissecting the EU response to the 'migration crisis'. Manchester University Press. 201-222. Dostupné z: <https://www.manchesteropenhive.com/display/9781526148346/9781526148346.00015.xml>

REIFELD, H. (2015). *EMIGRATION, TRANSIT AND HOST COUNTRY*. 31-53. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep10111.6>

SCHANPENDONK, J. (2020). *Re-routing migration geographies: Migrants, trajectories and mobility regimes*. 211-216. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0016718518301799>

SCHAPENDONK, J. (2012). *Turbulent Trajectories: African Migrants on Their Way to the European Union*. Utrecht University. Dostupné z: <https://www.mdpi.com/2075-4698/2/2/27>

SCHINKE, B. (2016). Project: Middle East North Africa Sustainable ELECTricity Trajectories (MENA-SELECT). *Background Paper: Country Fact Sheet Morocco. Energy and Development at a glance* 2016. Dostupné z: https://www.bicc.de/fileadmin/Dateien/pdf/press/2016/Country_Fact_Sheet_Morocco_Background.pdf

SRIVASTAVA, S. (2020). *Brain Drain vs Brain Gain*. Dostupné z: <https://aer.eu/brain-drain/>

STATEWATCH (2019). *Aid, border security and EU-Morocco cooperation on migration control*. Dostupné z: <https://www.statewatch.org/analyses/2019/aid-border-security-and-eu-morocco-cooperation-on-migration-control/>

TAHIROGLU, M. (2022). *Immigration Politics: Refugees in Turkey and the 2023 Elections*. Dostupné z: https://us.boell.org/en/2022/08/17/immigration-politics-refugees-turkey-and-2023-elections?fbclid=IwAR0_6G4y5bI9HMRWcO3p3BaohwzUbi2HfJpaGe5zCUCfGb94t1DyeW6gxo

TATARU, G. F. (2020). *Migration – an Overview on Terminology, Causes and Effects*. 11-26. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/338590488_Migration_-_an_Overview_on_Terminology_Causes_and_Effects

THE WORLD BANK (2021). *The World Bank in Türkiye*. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/country/turkey/overview>

THE WORLD BANK (2021). World bank data: *Morocco*. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/country/MA>

UNDP (United Nations Development Programme) (2021). *MOROCCO: Human development summary capturing achievements in the HDI and complementary metrics that estimate gender gaps, inequality, planetary pressures and poverty*. Dostupné z: <https://hdr.undp.org/data-center/specific-country-data#/countries/MAR>

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) (2004). *Facts and Figures*. 18-20 aksak. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/3fc754593.pdf>

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) (2023), *About us*. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/about-us.html>

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) (2023), *Factsheets and Dashboards*. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/tr/en/factsheets-and-dashboards>

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) (2023). *Morocco: An overview of how the Global Compact on Refugees is being turned into action in Morocco*. Dostupné z: <https://globalcompactrefugees.org/gcr-action/countries/morocco>

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) (2023). *The 1951 Refugee Convention*. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/pages/49da0e466.html>

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) (2023). *TÜRKİYE FACT SHEET*. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/tr/en/factsheets-and-dashboards>

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) (2023). *UNHCR in Türkiye*. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/tr/en/unhcr-in-turkey>

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) (2023). *MOROCCO FACT SHEET*. Dostupné z: <https://reporting.unhcr.org/morocco>

UNITED NATIONS (2023). *Universal Declaration of Human Rights*. Dostupné z: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

WORLD METER (2022). *Morocco Population*. Dostupné z: <https://www.worldometers.info/world-population/morocco-population/>

WORLD METER (2023). *Turkey Population*. Dostupné z: <https://www.worldometers.info/world-population/turkey-population/>